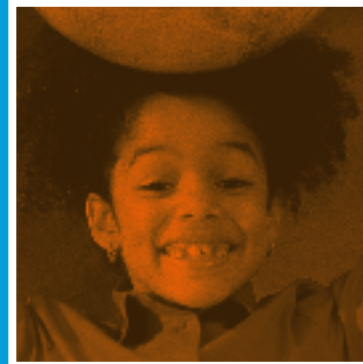

Samen school maken

ALLOCHTONE OUDERS OP SCHOOL

**18 MEI 2005 – STUDIEDAG VOOR DE VERSPREIDING VAN
DE DESKUNDIGHEID OPGEDAAN OP HET TERREIN**

Samen school maken: allochtone ouders op school

**18 mei 2005 – Studiedag voor de verspreiding
van de deskundigheid opgedaan op het terrein**

**'Samen school maken: allochtone ouders op school.
18 mei 2005 – Studiedag voor de verspreiding van de
deskundigheid opgedaan op het terrein'**

Deze uitgave is ook beschikbaar in het Frans onder de titel:

'Partenaires dans l'éducation: familles issues de l'immigration et école.
18 mai 2005 - une journée d'étude pour diffuser l'expertise du terrain'

Een uitgave van de Koning Boudewijnstichting

Brederodestraat 21 te 1000 Brussel

Auteur

Jan De Mets, journalist

Coördinatie voor de Koning Boudewijnstichting

- Françoise Pissart, directrice
- Laurent Messiaen, projectverantwoordelijke
- Anne Thirion en Lamia Mechbal, projectmedewerkers
- Ann Vasseur, directie-assistente
- Nathalie Troupée, assistente

Met medewerking van

- Altay Manço, Institut de Recherche, Formation et Action sur les Migrations (IRFAM)
17, rue Agimont - 4000 Liège
Tel.: + 32-4-221 49 89
E-mail: altay.manco@skynet.be
Website: www.irfam.org
- Lia Blaton, Steunpunt Intercultureel Onderwijs (Universiteit Gent)
Sint-Pietersnieuwstraat 49 - 9000 Gent
Tel.: +32-9-264 70 46 - Fax: +32-9-264 70 49
E-mail: info@steunpuntico.be
Website: www.steunpuntico.be

- Younes El Yousfi, Provinciaal Integratie Centrum Minderheden Antwerpen
Groene Hofstraat 13 - 2850 Boom
Tel.: +32-3-844 85 70 - Fax: +32-3-888 97 93
E-mail: younes.elyousfi@pricma.be
Website: www.pricma.be

Grafische vormgeving

- Ontwerp: Tabeoka - Communication & Vision
- Illustraties:
  - Wouter Rawoens: p. 8, 17, 20
  - Frank Toussaint: p. 14, 18, 22, 26, 34
  - Stedelijke kleuterschool 'De Populieren' - Antwerpen: p. 12
  - The Image Bank: cover
- Druk: Drukkerij Peeters

Deze uitgave kan gratis worden gedownload van onze website www.kbs-frb.be

Deze uitgave kan gratis besteld worden:

- online via www.kbs-frb.be
- per e-mail naar publi@kbs-frb.be
- telefonisch bij het contactcentrum van de Koning Boudewijnstichting,
tel. +32-70-233 728, fax +32-70-233 727

Wettelijk depot: D/2005/2893/21 • ISBN: 90-5130-508-7 • NUR: 740
Augustus 2005

Met de steun van de Nationale Loterij

Voorwoord	6	Hoofdstuk 3: Samen School Maken	23
Hoofdstuk 1: Naar een vernieuwde ouder-school-relatie	7	3.1. Grondhouding en uitgangspunten	
1.1. De 'School van gisteren'		1. Vertrouwen	
1.2. De veranderde wereld		2. De dialoog	
1.3. De nieuwe ouders		3.2. Een goede communicatie	
1.4. Betrokkenheid geeft welbevinden		3.3. Belang van informele contacten	
1.5. Uitdagingen voor de school van vandaag		3.4. Het 'formaliseren' van de contacten	
Hoofdstuk 2: Omgaan met diversiteit – uitdagingen	13	3.5. Ouderbetrokkenheid uitbreiden én afbakenen	
2.1. Met een open vizier ...		3.6. Vormen van ouderparticipatie	
1. De 'monoculturele' houding ter discussie stellen		Hoofdstuk 4: Aanbevelingen	29
2. Formele gewoonten uitbreiden		Bibliografie	30
3. Ouders als individuen, niet als groep		Bijlagen	32
4. Groepskenmerken loslaten		1. Het programma van de studiedag	
5. Vooronderstellingen mogen geen 'scheuten' krijgen		2. De lijst met geselecteerde projecten	
2.2. De ouders leren kennen			
1. De achtergrond van de ouders kennen			
2. Het onderwijssysteem toelichten			
3. De verwachtingen van ouders kennen			
2.3. Naar een multiculturele school			
1. De kloof dichten			
2. Nood aan (klas)praktijkvoorbeelden			
3. Expertise inroepen			
2.4. Een taalbeleid			

VOORWOORD

Het project 'Allochtone ouders op school' vindt zijn oorsprong in het 'luisternetwerk'. Dit is een netwerk van 200 mensen ('antennes') uit alle lagen van de bevolking, die met beide voeten in de samenleving staan en door hun beroep of door hun karakter veel mensen ontmoeten. Zij sturen regelmatig verhalen door over sociaal onrecht dat zij rond hen zien en horen. Een comité bundelt deze verhalen en helpt bij het 'decoderen'. Het reikt een aantal thema's aan waarrond de Koning Boudewijnstichting dan acties en projecten opzet.

Een van deze 'antennes' geeft als vrijwilligster alfabetiseringslessen aan allochtone moeders. Haar verhaal ging over de moeilijkheden om sommige van deze moeders te bereiken en te helpen. Bij de bespreking van dit verhaal suggereerde het comité dat deze ouders misschien makkelijker via de scholen te bereiken zouden zijn.

De Stichting onderzocht de relatie tussen allochtone ouders en de scholen en welke hindernissen beide partijen moeten overwinnen om met elkaar in contact te treden. Enkele instellingen en sleutelfiguren binnen (hoge)scholen, universiteiten en schoolopbouwwerk werd om hun bevindingen gevraagd. Dit onderzoek bracht de Stichting tot de constatering dat de scholen al zeer veel initiatieven nemen ten aanzien van allochtone ouders en kinderen. Tevens ontwikkelen ze met veel enthousiasme nieuwe ideeën voor projecten.

Daarom heeft de Stichting via een projectoproep in Vlaanderen en in de Franstalige Gemeenschap enerzijds zoveel mogelijk goede praktijkvoorbeelden inzake 'allochtone ouders op school' willen belonen, en anderzijds nieuwe projecten willen ondersteunen (zie Bijlage 2).

Uit deze projecten blijkt alvast dat inzet en jarenlange inspanning gericht op allochtone ouders uiteindelijk zijn vruchten afwerpt.

De rode draden in deze projecten zijn:

- het betrekken van andere extra-schoolse actoren zoals het verenigingsleven, buurtorganisaties e.d.,
- een voortdurende aandacht vanuit het schoolteam voor het leren omgaan met diversiteit,
- het ontwikkelen van een visie inzake ouderbetrokkenheid en van nieuwe werkvormen voor een betere communicatie met ouders.

De volgende stap in dit project was het samenbrengen van deze ervaringen op het terrein, uitgebreid met enkele onderwijsdeskundigen, schoolbetrokken organisaties, de scholen en de allochtone ouders zelf, op een tweetalige studiedag. De centrale vraag was hoe de relatie tussen de school en de allochtone ouders kan worden geoptimaliseerd (voor het programma van de studiedag, zie Bijlage 1). Zelfs al is de beleidscontext in beide landsgedeelten verschillend, de ervaringen op het terrein liepen voldoende gelijk om mensen uit beide landsgedeelten op één studiedag samen te brengen.

Dit colloquium was een succes, zowel inhoudelijk als qua aanwezigheid.

Deze publicatie rondt het hele proces af. Ze is gebaseerd op de inbreng van de panelleden en van de deelnemers aan de verschillende werkgroepen van de studiedag. De Koning Boudewijnstichting heeft de belangrijkste bezorgdheden van het werkveld samengevat in elf aanbevelingen, gericht naar de verschillende onderwijsactoren: de scholen zelf, de lokale overlegplatforms, de lerarenopleiding, de beleidsverantwoordelijken, ...

Dat scholen de laatste jaren voor toenemende uitdagingen staan, is een open deur intrappen. De samenleving verandert voortdurend en – naar velen aanvoelen – steeds sneller. Een van die uitdagingen voor scholen is dan ook de gewijzigde samenstelling van de schoolpopulatie, dat wil zeggen van leerlingen en dus ook van ouders. Hun heel diverse achtergronden en verwachtingen maken dat de beproefde methoden, organisatie- en communicatievormen aan vernieuwing toe zijn. Dit hoofdstuk beschrijft de veranderde schoolcontext en stelt de vernieuwde ouder-school-relatie centraal.

1.1. De 'School van gisteren'

Bij de zoektocht naar hoe een vernieuwde relatie tussen ouders en school er kan uitzien, is het aangewezen even achterom te kijken, naar de manier waarop het onderwijs vroeger in België georganiseerd werd. De traditie kent een aantal hardnekkige kenmerken – hardnekkig in de zin dat ze tot op vandaag schoolpersoneel, ouders en de schoolorganisatievorm beïnvloeden:

- de school als omgeving waar kinderen kennis opdoen en vergaren, in een context waarbij de leerkracht over de kennis beschikt en overdraagt;
- de school als eiland, afgesloten (ook fysiek) van de wereld rondom, de wijk, het dorp of de stad, de wereld (en dit ook in omgekeerde zin: de problemen van de wereld werden buiten de schoolmuren gehouden);
- de school als hiërarchische (beslissings)structuur, met schoolpersoneel als bewakers van hun territorium;
- de 'gemiddelde' leerling als referentiepunt voor elke leerling, zowel voor de zwakkere als de hoger begaafde.

Ouders hadden in dit systeem ook een plaats, met name een corrigerende rol als er in de klas wat fout dreigde te lopen: indien nodig moest er thuis wat bijgeschaafd worden. Op oudercontactavonden werd de cognitieve stand van zaken van hun kind meegedeeld. En aan het einde van de schooljaren haalden ze de rapporten op.

Ouders legden zich neer bij en waren blij met de deskundigheid van de leerkrachten. Die wisten wellicht het best wat goed was voor hun kind. Hun adviezen bevatten veel gezag waar je als ouder voor een deel naar opkeek. De schoolervaringen van de meeste ouders van de huidige generatie leerlingen zijn op dit traditionele onderwijssysteem geënt.

1.2. Een veranderende wereld

De laatste twee à drie decennia zijn dorp en wijken in hun samenstelling gewijzigd. Een van de kenmerken van deze verandering – maar niet de enige – is de toegenomen migratie: van dorpen naar steden (de 'interne' migratie), van andere landen naar ons land (de 'externe' migratie). In werkgroep 7 op de studiedag¹ werd de vraag gesteld wie nog in hetzelfde dorp woont als zijn of haar grootouders: niemand stond op. Bovendien heeft de westerse samenleving de voorbije decennia een aantal dogma's en tradities ter discussie gesteld. Het onderwijs zag zich geconfronteerd met nieuwe ideeën en werkvormen: inspraak – participatie – ervaringsgericht leren – betrokkenheid van ouders – democratisering van het onderwijs - ... Tegelijk voelden leerkrachten de druk van de samenleving om mee maatschappelijke tendensen én problemen op te nemen: mondige burgers opvoeden, zelfstandig leren én samenwerken, omgaan met thema's als agressie, drugs, migratie, ...

Immigratie werd in België en Europa een permanent maatschappelijk verschijnsel. Mensen komen uit alle delen van de wereld. Er zijn ook meer verschillende typen migranten: de eerste arbeidsmigrant en hun nakomelingen, vluchtelingen, asielzoekers, illegale migranten, ... Er komen dus steeds opnieuw 'eerste generaties' bij.

¹ Het programma van de studiedag vindt u in Bijlage 1.

“ *In tal van scholen en op meer en meer onderwijsniveaus weerspiegelt zich dit in een sterker gekleurde, meer etnisch-cultureel gedifferentieerde en snel veranderende leerlingenpopulatie. (...) Leerlingenpopulaties worden de dag van vandaag beweeglijker, tonen qua instroom voortdurende verandering en stellen leerkrachten, schooldirecties en schoolbegeleiders voor steeds nieuwe uitdagingen op het vlak van lesgeven, klashouden, begeleiden, evalueren, oriënteren, schoolorganisatie. Zij weerspiegelen een samenleving die complexer, meer gefragmenteerd, meer in beweging en pluriform is geworden.” ²*

Deze wijzigingen hebben een grote invloed op de scholen, waar de kinderen van deze autochtone én allochtone ‘migranten’ samenkomen. Het stelt de scholen voor een grote uitdaging om hun activiteiten en organisatievormen aan deze nieuwe realiteit aan te passen.

“ *De vanzelfsprekendheid in het contact met de ouders is als gevolg van toegenomen (etnische) diversiteit van de leerlingenpopulatie voor veel scholen weggefallen. Vaak stellen scholen dat de oorzaak het verschil in taal en cultuur is. De traditionele informatievoorziening en informatie-uitwisseling blijkt niet meer te voldoen. De traditionele ouderavond wordt minder druk bezocht en schriftelijke vormen van informatievoorziening sorteren niet het gewenste effect. Bepaalde groepen ouders zijn moeilijk bereikbaar voor de school. Sommige scholen schuiven deze ouders onwil en desinteresse in de schoenen of ze schrikken terug voor de tijd en moeite die het vraagt om een goede relatie met deze ouders op te bouwen.” ³*

2 Toelichting bij het Colloquium van de Stichting Gerrit Kreveld over het (Vlaamse) "Onderwijs onderweg in de immigratiesamenleving", april 2005, verder in deze tekst benoemd als het Colloquium van de Stichting Gerrit Kreveld. • 3 Leeman Y., 1996.

1.3. De nieuwe ouders

De school werd en wordt geconfronteerd met 'nieuwe' ouders: aan de ene kant mondige mensen die vragen stellen, meer betrokken willen worden, aan de andere kant een heel divers publiek van ouders die uit andere landen komen met elk hun eigen onderwijsgeschiedenis en -ervaringen, positieve en negatieve. Of de volwassen kinderen van ouders die uit andere landen kwamen ... Of hún kinderen ...

Het bleekt niet altijd eenvoudig voor scholen om hun deuren open te zetten, zodat de fysieke en psychologische drempels slechts mondjesmaat verlaagd werden.

Het was wellicht een illusie te denken dat de wereld van het kind 's morgens vroeg als een jas aan de schoolkapstok kon worden afgelegd, om hem dan om tien over vier bij het huiswaarts keren terug aan te trekken.

“ *Kinderen brengen hun thuis mee naar school, en zeker in probleemsituaties zie je daar de tekenen van: apathie, angst, overdreven beweeglijkheid, agressie soms, ... Werken aan het welbevinden is een eerste en noodzakelijke voorwaarde vooraleer ze tot leren kunnen komen. De school kan deze taak niet alleen aan en moet daarom in dialoog treden met en hulp vragen aan de ouders. En meer dan dat: je hebt eigenlijk ook de steun nodig van de wijkorganisaties. We leven niet op een eiland. Niemand kan het alleen aan. Ik zie eigenlijk voor mij een vierkant met vier partners die in verbinding met elkaar staan: ouders – de school – de wijk – de vrijetijdsorganisaties. Met ons allen samen willen we werken aan een opvoedkundig project, aan verbondenheid, vanuit dezelfde gedachte, dezelfde boodschap en missie.*” ⁴

Zeker in het kleuteronderwijs en het lager onderwijs heeft zich een grote evolutie van vernieuwing voltrokken. De leeftijd van de kinderen en de

kleinere schaal maken het ook makkelijker om ouders meer te betrekken. Dat blijkt uit ontelbare gevarieerde initiatieven die scholen nu ondernemen om ouders te betrekken, bijvoorbeeld als hulp bij activiteiten (schoolfeest, vervoer bij zwemmen, ...) of als lid van een werkgroep, een moedergroep, een oudercomité. De vele aanvragen die de Koning Boudewijnstichting ontving naar aanleiding van de projectoproep 'Allochtone ouders op school' – 'Familles issues de l'immigration et école' (61 in Vlaanderen en 51 in de Franstalige Gemeenschap) kunnen hiervan getuigen. ⁵

1.4. Betrokkenheid geeft welbevinden

Toch blijven er signalen dat niet alle ouders bij het schoolgebeuren betrokken worden of betrokken geraken. Twee kwetsbare groepen worden steevast in de analyses genoemd: de allochtone ouders en de kansarme autochtone ouders.

Deze signalen zijn niet nieuw. De democratisering van het onderwijs is een constante achilleshiel in België. En de fenomenen van migratie en de gevolgen voor onze samenleving zijn toch al vier decennia zichtbaar. Dat wil zeggen dat de vroeger reeds geformuleerde aanzetten om hierin verandering te brengen, niet of onvoldoende blijken te werken. Om de een of andere reden blijven sommige scholen te veel naar deze ouders kijken als groep, met allerlei negatieve connotaties, en niet als *individuen*. Zien zij de *allochtone* moeder, en niet de *moeder* op zich.

De inzichten zijn nochtans voldoende bekend: inzichten die aangeven dat de relatie ouder-school belangrijk is, zelfs een noodzakelijke voorwaarde voor het *welbevinden* van het kind, voor zijn/haar zelfvertrouwen in het leerproces en de schoolloopbaan. Dat een goede betrokkenheid van ouders bij de school de ouders een goed gevoel geeft. Dat zij graag met respect worden behandeld en het gevoel hebben welkom te zijn. Door wederzijds respectvol handelen, doorbreken beide partijen de stereotiepe beelden over elkaar en kunnen zij problemen makkelijker samen

⁴ T. Schildermans, Europaschool Genk, een van de geselecteerde projectscholen, inleider op de studiedag. • ⁵ De lijst met de geselecteerde projecten vindt u in Bijlage 2.

aanpakken. Dit respect en deze luisterhouding ten aanzien van hun ouders worden door de kinderen als met een zesde zintuig gevoeld. Of omgekeerd: een kind voelt perfect aan wanneer zijn/haar leerkracht met onvoldoende respect omgaat met zijn moeder/vader.

Elke schoolbetrokkene zal deze inzichten beamen, maar daarom zijn ze nog geen dagelijkse praktijk.

Scholen zijn op dit punt ook een leerplaats in democratie, of zouden dat kunnen zijn: inspraak, overleg, communicatie op maat van leerlingen en ouders, transparante besluitvorming, raden en werkgroepen met doorgeschoven verantwoordelijkheden, ...

Een steeds groeiend aantal scholen overwint de koudwatervrees om hun eerste belanghebbenden en 'klanten' (leerlingen en hun ouders) in hun werking te betrekken en (delen van) verantwoordelijkheden met hen te delen. Dat is bemoedigend.

“*Verantwoordelijkheid geven aan ouders is een deel van de oplossing. Zo zien we dat ook gebeuren in de vrije tijd. Wanneer ouders trainer zijn, coach van een ploegje, instaan voor het vervoer naar de sportterreinen enzovoort, dan zijn zij betrokken en voelen ze zich stukken beter. Waarom zou dat op school ook niet zo zijn? Na enkele jaren van deze inspanningen zien we dat 80 tot 90 procent van de ouders op een of andere manier op de school betrokken is. Als ouders voelen dat wat op school gebeurt ook hén aanbelangt, en dat ze zich ernstig genomen voelen, dat is er veel mogelijk.*”⁶

Wie inspraak heeft, of het nu op school, op het werk of in een organisatie is, voelt zich beter. Participatie als noodzakelijke voorwaarde voor een leergierige omgeving (voor de leerlingen), voor het gevoel een plaats te hebben in de school (voor de ouders). Dit geldt zeker voor groepen die zichzelf een lage plaats toebedelen of die plaats door de samenleving

toebedeeld krijgen. Zij hebben hoge verwachtingen ten opzichte van de school als middel – misschien voor zichzelf, maar zeker voor hun kinderen – om vooruit te komen.

“*Voor deze gezinnen is de school nog echt een sociale lift. De school blijft de enige manier voor de kinderen om zich te integreren in hun onmiddellijke omgeving, een diploma te behalen en werk te vinden.*”⁷

De interactie tussen het gezin en professionals bevordert het welslagen en daardoor ook de integratie op sociaal en schoolniveau voor de kinderen en voor de ouders.”⁸

1.5. Uitdagingen voor de school van vandaag

Het kind/de leerling staat centraal in het onderwijs. De samenleving heeft baat bij een schoolomgeving waarin het kind zijn talenten zo optimaal mogelijk kan ontwikkelen, van alle kansen en ontwikkelingsmogelijkheden gebruik kan maken, in een leeromgeving die aandacht heeft voor cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkelingen. Dat is zowel de wens van ouders (alle ouders) als van de school zelf. Hier ligt dus minstens een gemeenschappelijk belang dat aanleiding moet zijn tot goede communicatie, overleg en inspraak. Ouders horen dus ook te weten op welke manier zij hun kinderen het best in hun schoolloopbaan kunnen begeleiden.

“*Om goed onderwijsondersteunend gedrag te verkrijgen, moet je de ouders wel eerst inlichten over onze (westerse) manier van onderwijs organiseren, onze (westerse) onderwijsnormen, structuren, ... Daarom zijn praatgroepen met (allochtone) ouders belangrijk, waarbij de school de openheid vertoont over de schoolcultuur te praten.*”⁹

⁶ T. Schildermans, Europaschool Genk, uit de inleiding op de studiedag. • ⁷ Hira Laci, Fédération des Associations de Parents d'Elèves de l'Enseignement Officiel, tijdens het slotdebat van de studiedag.
⁸ Altay Manço, Ifam • ⁹ Werkgroep 1 – verslag van de studiedag.

“ *Een meer realistisch zicht op de ouders trekt ook haast vanzelf je verwachtingen ten aanzien van de leerlingen omhoog. Dit heeft een positief effect op het leren (self-fulfilling prophecy). Wanneer leerkrachten positieve verwachtingen hebben van leerlingen, blijken ze hen immers onbewust meer uit te dagen. Ze stellen bijvoorbeeld moeilijkere vragen, geven de leerling meer tijd om zelf een antwoord te vinden, ...”¹⁰*

Een grote uitdaging voor deze samenleving – en dus ook voor de school als minisamenleving – is het leren omgaan met de vele diverse achtergronden en identiteiten van burgers. De multiculturele samenleving is een onomkeerbaar gegeven waarop nochtans vele reacties komen, ook emotionele, o.a. gebaseerd op angst en onzekerheid, onveiligheid ook.

De school is een essentiële schakel in dit leerproces omdat hier kansen liggen om kinderen expliciet te leren omgaan met doorgaans als impliciet ervaren verschillen tussen mensen. De ervaringen met het model 'A classroom of difference' die op de studiedag werden voorgesteld (werkgroep 7), geven aan dat dit expliciteren mogelijk is, mits het voldoende ondersteuning krijgt (in de vorm van begeleiding, middelen, opvolging, ...).

Elkaar aanvaarden en met elkaar in dialoog gaan, dankzij en ondanks de verschillen, bevordert een democratische ingesteldheid. Er is dus een direct verband tussen het leren omgaan met diversiteit en een democratische samenleving.

Kinderen leren omgaan met diversiteit veronderstelt een open schoolcultuur, waarin het onderwijzend personeel de kans krijgt en ervoor open staat om de eigen ideeën en praktijken ter discussie te stellen.

De wereld dringt door spleten en gaten de schoolpoorten binnen en dat heeft uiteraard gevolgen voor de interne organisatie. Het verandert de rol van het schoolpersoneel: van vakgerichte overdrager van kennis naar begeleider, organisator, communicator, inspraak-regulator, ... Het zou ideaal zijn die rolverschuiving zelf rustig te kunnen sturen, maar de veranderingen gaan soms erg snel. In een stadswijk kan de populatie van een school op enkele jaren tijd totaal anders zijn samengesteld. Niemand is op dit soort razendsnelle evoluties goed voorbereid, en dat maakt het personeel soms onzeker. Tenzij de school over een open, flexibel team en directie beschikt die alert reageert op die veranderingen en er met een positieve ingesteldheid antwoorden voor zoekt, met vallen en opstaan.

¹⁰ V. Ernalsteen, "Brede SchOUDERS"

2. OMGAAN MET DIVERSITEIT – UITDAGINGEN

Een veranderende wereld vraagt om een aangepaste school-omgeving. Leren omgaan met het hele diverse publiek, met zijn uiteenlopende (impliciete) verwachtingen is geen sinecure, maar belooft wel voor het schoolteam een leerrijk proces te worden. Diversiteit betekent een kans om zicht te krijgen op de eigen vooronderstellingen en impliciete ideeën. Dit inzicht is de poort voor actieve verandering, met name een betrokken openheid naar 'de ander', in casu de ouder. Diversiteit is geen eenvoudige maar wel een boeiende materie. In dit hoofdstuk beschrijven we de verschillende uitdagingen (en de valkuilen) die daarmee gepaard gaan.

2.1. Met een open vizier ...

1. De 'monoculturele' houding ter discussie stellen

Het merendeel van het leerkrachtencorps komt uit de middenklasse. Bepaalde normen en waarden die binnen deze klasse gangbaar zijn, worden (te) snel als evident beschouwd.

“ *Het eigen referentiekader van de leraar bepaalt sterk het oog voor diversiteit, de contacten die leraren reeds hebben met mensen die niet tot hun 'doorsnee'-groep behoren, en welke soort contacten, positieve of negatieve.*” ¹¹

Om enkele voorbeelden van die 'evidenties' te geven:

- de ouders hebben een opvolgingstaak inzake het leergedrag van hun kinderen en nemen die ook op,
- in elk gezin is een lees- en spelcultuur aanwezig,
- alle ouders willen betrokken zijn bij wat er in de school gebeurt,
- alle ouders willen en kunnen 's avonds vergaderingen bijwonen,...

“ *Wanneer dat niet zo vanzelfsprekend is voor de persoon tot wie men zich richt, leidt dat tot misverstanden en een gevoel van malaise, van onbegrip. Dat kan dan weer irritatie opwekken en, als men niet oppast, aan de oorsprong liggen van waardeoordelen die meestal niet openlijk geuit worden maar blijken uit blikken, intonatie, onbegrip, wederzijdse ergernis ... - en dat alles 'over het hoofd' van de kinderen heen...*” ¹²

De kritiek die deelnemers aan de studiedag uitten en die ook in allerlei studies opduikt, is niet altijd even mals voor het onderwijzend personeel: monoculturele houding, homogenisering, *violences symboliques réciproques*, ...

“ *Aan de hand van het concept 'symbolisch geweld' kunnen we een aantal tegenstrijdigheden aantonen die impliciet een rol spelen in schoolrelaties. Symbolisch geweld raakt – meestal onbewust – de identiteit en veroorzaakt identiteitsgericht overlevingsgedrag, zowel bij de jongeren als bij de leerkrachten: zodra men raakt aan waarden, aan een wereldbeeld, aan een gevoel voor waarheid, voor goed of kwaad, aan impliciete codes en non-verbale rituelen zet men de professionele identiteit van de leerkracht en de rol van de school op het spel, in het bijzonder wanneer het publiek waarop men zich richt socio-cultureel ver af staat van je eigen normen.*” ¹³

Het is daarom van belang dat het leerkrachtenteam die evidenties samen in kaart brengt. Een deskundige buitenstaander kan wellicht helpen om ze te expliciteren. Het is een eerste stap in een open houding ten opzichte van de ouders, meer specifiek de allochtone ouders.

2. Formele gewoonten uitbreiden

De manier waarop formele momenten plaatsvinden, is een voorbeeld van een bepaalde (school)cultuuruiting:

- het inschrijvingsmoment: de wijze waarop ouders ontvangen worden, informatie krijgen, de vragen die hen gesteld worden, ...
- de oudercontactavonden: het tijdstip, al dan niet met kinderopvang, met vertaling, de verwelkoming, ...
- de taal die tijdens deze momenten gehanteerd wordt: het woordgebruik, jargon, het abstracte niveau, ...
- de vergaderstijl: van oudercomité, oudergroepen, ...

Om dit laatste voorbeeld te nemen: de dominante vergadercultuur (de manier waarop meningen geformuleerd worden, wie aan het woord komt, wie de thema's bepaalt, ...) die bij leerkrachten zeer vertrouwd is, kan ervoor zorgen dat ouders afhaken. Dat merken ook de ouderverenigingen en ouderparticipatieraden die er na veel aandringen in slagen om mensen uit de allochtone en de kansarme groepen in hun comités te krijgen. Die ouders geven er snel de brui aan wegens het tijdstip van vergaderen, de welbespraaktheid van de mondige (en beter opgeleide) ouder of leerkracht, het abstracte niveau van praten, het gebrek aan voorzieningen voor kinderopvang, ...

Dat ouders niet (snel) naar bepaalde formele momenten komen, zelfs niet na herhaaldelijk aanspreken, hoeft dus niet te betekenen dat ze er geen interesse voor hebben, wel dat een bepaalde formele stijl hen wat afschrikt, voor een drempel zorgt. Het is zaak die drempels te (h)erkennen om ze dan weg te werken.

3. Ouders als individuen, niet als groep

We hebben vaak de neiging mensen in groepen of categorieën in te delen, ze als groep te benaderen. Daar is op zich niks mis mee.

We scheppen graag orde en stellen indelingen zeer op prijs. Het vervellende is dat we ook de neiging hebben het daar bij te laten, niet verder te kijken dan onze neus lang is. En dan blijven groepen mensen in hun door ons vastgelegde hokjes zitten, met etiketjes erop en met dezelfde vaste eigenschappen: 'migranten', 'laaggeschoolden', 'asielzoekers', 'kansarmen', ... Ouders (en leerlingen) worden soms, met de beste bedoelingen, in de rol van 'vertegenwoordiger' of 'deskundige' van een bepaalde groep geduwd.

“ *Professionals bouwen een relatie op met de moeders op basis van het beeld van de 'geïmmigreerde moeder' waarin velen zich niet terugvinden. Dit model stemt overeen met een beeld van de migrantenvrouw van de eerste generatie uit de jaren '60-'70: professionals hebben het blijkbaar moeilijk om een duidelijk beeld op te bouwen van het publiek waarmee ze werken.*” ¹⁴

Er is soms de *impliciete*, soms de *expliciete* afwijzing omwille van het allochtoon-zijn: rare vragen bij de inschrijving, verrast reageren op een 'vreemde' naam, niet in de ogen durven kijken, ervan uitgaan dat de ouders de taal toch niet kennen, een neerbuigende of betuttelende houding tijdens een rondleiding, geen of weinig rekening houden met bepaalde culturele gewoonten (varkensvlees in de warme maaltijden), ... Kleine vernederingen die het vertrouwen in de school niet ten goede komen.

Een variant hierop is wat men een 'omgekeerd' racisme kan noemen, met name de betutteling: die 'arme migranten'...

Niemand is te herleiden tot de vermeende gezamenlijke kenmerken van een (bevolkings)groep. Ook hier is dus een open houding ten aanzien van deze categorieën wenselijk. Zo krijgen ouders van dezelfde 'categorie' al snel elk een eigen 'kleur', individuen met eigen verwachtingen, achtergronden, ...

4. Groepskenmerken loslaten

Aansluitend bij de vorige uitdaging is er de neiging om bepaalde kenmerken aan bepaalde groepen te koppelen. Een *impliciete* veronderstelling is bijvoorbeeld die van (leer)achterstand bij kinderen van zogenaamde 'risicogroepen', ervan uitgaand dat leerlingen uit deze groepen 'niet goed kunnen volgen'. Scholen met veel allochtone leerlingen leggen vanuit deze veronderstelling de kwalitatieve lat soms lager, wat gevolgen heeft voor de motivatie van de leerkracht én de leerlingen, en wat bij ouders in het verkeerde keelgat kan schieten.

5. Vooronderstellingen mogen geen 'scheuten' krijgen

“ *Het dominante model blijft dat van de homogenisering en van het ontkennen van verschillen. Een van de doelstellingen (...) zou erin bestaan aan te tonen dat bij positieve discriminatie de preventie van symbolisch geweld het tegengestelde inhoudt: discrimineren betekent een onderscheid maken, erkennen en de identiteit versterken.*” ¹⁵

Wie de eigen 'monoculturele' ideeën niet regelmatig ter discussie stelt, krijgt er steeds nieuwe bij. De neiging bestaat om in de dagelijkse schoolpraktijk en ervaringen met ouders op steeds nieuwe 'bewijzen' te stoten die de impliciete vooronderstellingen bevestigen, waardoor de 'andere' de schuld van een aantal misverstanden krijgt.

Zo krijgen de ouders vaak een veeg uit de pan: 'dat ze niet naar onze oudercontactavonden komen, dat ze dus niet geïnteresseerd zijn in hoe hun kinderen presteren, dat ze niet reageren op schriftelijke boodschappen, ...'. Het is dus belangrijk dat de school haar manier van aanpakken ter discussie stelt en aanpast aan de nieuwe schoolpopulatie, zodat ouders zich welkom voelen.

¹⁴ Rea, Lacroix en Lacroix (1994), p.17. • ¹⁵ Crutzen, Orban en Sensi (2001), p. 12.

2.2. De ouders leren kennen

“Maar heeft de school zich al eens afgevraagd waarom de ouders niet naar de school komen? Volgens ons gaat het niet noodzakelijk om desinteresse. Integendeel, de meeste ouders maken zich zorgen over de verdere opleiding van hun kinderen en hun toekomst als volwassenen.

- Hebben ze zelf moeilijkheden gekend op school, die ze dan als plaats van mislukking zijn gaan beschouwen?
- Voelen ze zich ongemakkelijk door hun 'lagere' status dan die van de leerkrachten?
- Zijn ze bang om veroordeeld te worden?
- Hebben ze het moeilijk om zich in het openbaar uit te drukken?
- Zijn een slechte kennis van taal en cultuur grenzen die doorbroken moeten worden?”¹⁶

1. De achtergrond van de ouders kennen

Wanneer de school een actieve interesse betoont voor de voorgeschiedenis en de achtergronden van de gezinnen waaruit hun leerlingen komen, hun verwachtingen, hun opgedane ervaringen in verband met hun migratie en met onderwijs, kan dit een aantal misverstanden of zelfs pijnlijke situaties voorkomen. Uiteraard is hier respect en omzichtigheid nodig.

“Om de leefwereld van het kind te begrijpen moet men eerst de leefwereld van zijn gezin begrijpen. Weerstand wordt opgebouwd op basis van de beleefde trauma's. (...) Als de ouders zich niet omringd of veilig voelen, is het moeilijk voor hen om hun kinderen een gevoel van geborgenheid te geven. Vaak zijn de ouders te veel in de greep van trauma's en/of moeilijkheden in verband met hun migratie of hebben ze erg weinig school

gelopen en laten ze het volledig aan de school over. Daardoor kan het lijken alsof de ouders niet geïnteresseerd zijn in de school. Om bepaalde gedragingen te begrijpen of om de manier van onderwijzen te kunnen aanpassen, zou het dus erg nuttig zijn mocht een leerkracht weten dat een bepaalde leerling bijvoorbeeld uit een schoolsysteem komt waar er 's namiddags geen les was of dat een andere zijn vader voor zijn ogen heeft zien sterven. Sommige scholen willen een erg sterke band met de gezinnen, andere zien de ouders alleen bij de uitreiking van de rapporten. Vanzelfsprekend zien we in het eerste geval meer schoolse weerstand bij nieuw aangekomen leerlingen.”¹⁷

Dit geldt zeker voor ouders die nog niet zo lang in België verblijven of net aangekomen zijn.

“Een gezin van Rwandese afkomst getuigt over zijn beschroomde en stille verbazing ten opzichte van 'teksten in ik-vorm'. Men vraagt het kind om zich uit te drukken over zijn identiteit, zijn leven, zijn interesses ... Dat is toch vanzelfsprekend? Maar hoe ziet een gezin dat ontsnapt is aan slachtpartijen en dictatuur deze zaken? 'Men vraagt hem zelfs of hij Hutu of Tutsi is...'. Voor iemand die afkomstig is uit een wereld waar dergelijke onthullingen levensgevaar opleveren, heeft het geen zin van een brave en schoolse zoon te eisen dat hij zich op gevaarlijke en onfatsoenlijke manier blootgeeft. Het misverstand creëert een echt gevoel van onveiligheid!”¹⁸

2. Het onderwijssysteem toelichten

Het is geen evidente zaak om een goed inzicht te krijgen in ons onderwijssysteem, de organisatievormen, de verschillende netten, de verschillende pedagogische projecten, de onderwijsmethoden, mogelijke richtingen en specialisaties, de eindtermen en leerplannen, ...

Scholen gaan er soms *impliciet* van uit dat ouders daar voldoende zicht op hebben. Voor vele allochtonen, zeker voor hen die nog niet lang in België

verblijven (de *'primo-arrivants'*), is dat allerm minst evident. Tijdens de inschrijving en ook op andere momenten waarop informatie gegeven wordt, is het belangrijk tijd vrij te maken voor vragen in dit verband. De leerkracht en de directeur kunnen ook drempels bij ouders wegnemen door duidelijk te maken dat ze 'te allen tijde' aanspreekbaar zijn voor alle mogelijke vragen en bezorgdheden.

3. De verwachtingen van ouders kennen

Naargelang van de individuele situatie van het gezin, kunnen de verwachtingen ten opzichte van de school en haar personeel heel anders liggen. Ook persoonlijke ervaringen kleuren de perceptie van wat een school hoort te zijn of wat je er 'maar' van kunt verwachten. Dit laatste valt zeker te lezen in het rapport 'Hebben wij als ouder in de armoede ook een plaats op school?' (zie bibliografie).

Ook bij ouders leven dus *impliciete* ideeën en verwachtingen ten aanzien van de school die tot misverstanden kunnen leiden. Sommige ouders geven hun volledige vertrouwen aan de school en trekken een duidelijke grens tussen school en thuis. Zo was het immers vroeger ook, bijvoorbeeld in het land van herkomst waar zij school liepen. Als je als leerkracht niet goed oplet, kun je hier opnieuw een desinteresse in de school- en leerloopbaan van hun kinderen aflezen.

Anderzijds kan de vraag vanuit de school naar betrokkenheid en participatie bij ouders eigenaardig overkomen: 'Is de school dan niet deskundig mis-schien, dat ze onze raad en hulp vraagt?'

2.3. Naar een multiculturele school

1. De kloof dicht

Het antwoord op bovenstaande uitdagingen is betrekkelijk eenvoudig: leg ze op tafel, expliciteer ze, ga de discussie aan over de wederzijdse verwachtingen en wensen. Wees bereid de schoolorganisatie, het schoolklimaat en de schoolcultuur voor veranderingen en aanpassingen open te stellen. Geef aan het begin van het schooljaar uitgebreid informatie over de school en haar organisatie. Geef verschillende mogelijkheden hoe en waar ouders terecht kunnen met allerlei vragen en onzekerheden. Overloop de diverse instrumenten die de school als informatiekanal gebruikt (de agenda, het schoolkrantje, het oudercontact, het spreekuur, het oudercomité, ...).

Dit vergt een veranderingsproces in de organisatie en de cultuur van een school en mag dus zeker niet overhaast gebeuren. Belangrijk is dat het hele team bij elke stap betrokken wordt en 'mee is', dat er voortdurend oog is voor de concrete klas- en schoolpraktijk. Indien het team dit met open vizier aanpakt, zal het merken dat de kloof tussen de schoolcultuur (met haar door ouders ervaren drempels) en de zeer diverse 'thuis-culturen' snel kleiner wordt.

Elke werkgroep op de studiedag gaf aan dat er op alle onderwijsniveaus iets met 'diversiteit' moet worden gedaan. Daaruit blijkt dat de praktijkmensen 'omgaan met diversiteit' als méér dan een modewoord beschouwen.

“Tenslotte zijn de relaties tussen de school en de geïmmigreerde gezinnen het product van een meervoudige voorgeschiedenis die een gekruiste en interdisciplinaire aanpak vergt: de school en de context zijn anders, de eigenheid van de gezinnen verschilt en de immigratie verloopt verre van homogeen. Zo zal de zoon van de

ambassadeur van Sri Lanka waarschijnlijk weinig moeilijkheden ondervinden bij de integratie in de school ...

We moeten deze kwesties dus op drie niveaus aanpakken:

- *het niveau van crisis en conflicten, door gevoelige landgebonden kwesties aan te pakken en de manier van communiceren en samenwerken met de gezinnen aan te passen;*
- *het niveau van de pedagogie, door culturele impliciete aspecten om te zetten in leerdoelen en door de praktijk in de klas aan te passen aan de diversiteit van het publiek;*
- *het niveau van het schoolsysteem, door zich vragen te stellen bij de manier waarop men al dan niet deze diversiteit integreert in de prioriteiten van het onderwijs, onder meer de aanvaardbare en voortgezette opleiding van de leerkrachten.”¹⁹*

2. Nood aan (klas)praktijkvoorbeelden

Er is een grote vraag naar vorming, naar praktijkvoorbeelden, naar ondersteuning. Dit mag zeker niet beperkt blijven tot die scholen/onderwijzers die in achtergestelde buurten liggen. Het is een *must* voor iedere school (aanbeveling van werkgroep 6 op de studiedag)!

Er moeten dus krachtige praktijkvoorbeelden in de klassen - en in de lerarenopleidingen - gebracht worden. Leerkrachten willen daarbij kunnen vertrekken vanuit de bestaande situatie. Zij willen in de eerste plaats zekerheid, zij willen een perspectief zien, dat het veranderingsproces een waardevol alternatief zal opleveren voor wat ze gewoonlijk doen. Anders dreigt het een stap in het ongewisse te blijven. Van Lysebettens²⁰ geeft enkele signalen die we hier ombuigen tot uitdagingen:

- **diversiteit in klas en school zien:**
achtergronden, thuissituatie leren kennen, op een professionele wijze relevante informatie over de kinderen verzamelen;
- **diversiteit met respect benaderen:**
relevante kennis over allerlei maatschappelijke groepen bijeenbrengen (met hulp van externe organisaties), tijd en ruimte op de personeelsagenda vrijhouden om met het team te praten over omgaan met diversiteit, met specifieke aandacht voor allochtone ouders, en meer in het algemeen voor maatschappelijk kwetsbare groepen;
- **kennis over diversiteit koppelen aan het leerprogramma:**
de aanwezige diversiteit in de groep veronderstelt anders omgaan met de leerstof binnen het jaarklassensysteem en het daarmee samenhangende jaarprogramma. Er is dus systematisch overleg nodig over de pedagogisch-didactische aanpak in de klas;
- **een flexibelere organisatie:**
werken met diversiteit vraagt een flexibelere klasopstelling, geen te grote leerlingengroepen, de mogelijkheid voor overleg met elkaar, bruikbaar leermateriaal, ...

3. Expertise inroepen

Iedereen en alles moet dus in het 'diversiteitsbad':

- de school als organisatie,
- de leerplannen en inhoud, de normen, de schoolreglementen, ...
- de ouders,
- de kinderen.

Dat is niet evident. Het betekent niet minder dan het opstarten van een stevig denkproces over een andersoortige pedagogie, het uitproberen van andere modellen. Het lijkt dan ook wenselijk hiervoor expertise en begeleiding in te roepen. We geven hier enkele voorbeelden.

- Het **Steunpunt Intercultureel Onderwijs** werkt aan Vlaamse kant al enkele jaren vorming voor scholen uit, met betrekking tot o.a. de interculturalisering van de schoolwerking, omgaan met diversiteit, participatie van ouders, werken met de buurt, ...
- Ook het model '**A classroom of difference**' (zie bibliografie) heeft ervaring op dit terrein uitgebouwd. Met de leerlingen wordt nagegaan over welke identiteiten ze beschikken, hoe een 'vooroordeel', een 'stereotype' in elkaar steekt en ontstaat ... Met als slotvraag: hoe organiseren we ons samenleven en samenwerken, gezien de aanwezige diversiteit in onze klas?

De stevige expertise die zij inzake pedagogische en didactische know-how aan het opbouwen zijn, moet nog meer verspreiding krijgen, zodat alle onderwijsniveaus de praktijk in de vingers krijgen. Tegelijk moet nagedacht worden over andere organisatievormen, curricula en leerplannen die hier beter op inspelen. Op al deze niveaus zouden ouders als essentiële partners in de uitwerking van deze interculturele pedagogie moeten worden betrokken (aanbeveling van werkgroep 7).

²⁰ Bijdrage voor het Colloquium Stichting Gerrit Kreveld.

2.4. Een taalbeleid

De taalverschillen tussen de school en de geïmmigreerde gezinnen worden als de bron van heel wat problemen aangezien.

Het taalelement is zo verweven met de culturele identiteit dat specifieke aandacht nodig is. Er spelen in de schoolcontext immers al dan niet gefundeerde meningen mee over 'taal': thuistaal, schooltaal, tweede taal, instructietaal (taal waarin kennis wordt overgedragen), meertaligheid, ... en de rol van de school in zo'n taalbeleid.

Ook dit is een relatief nieuw gegeven: steeds meer jongeren op onze Vlaamse en Waalse scholen hebben niet het Nederlands resp. het Frans als thuistaal. De globalisering heeft tot gevolg dat België (en andere landen) zich ontwikkelen tot meertalige samenlevingen. Dat merken de grote steden het eerst. Amsterdam telt nu al de helft inwoners met een niet-Nederlandstalige achtergrond. 42% van de Brusselse jongeren zijn migranten van de tweede generatie.²¹

Omdat leerkrachten en schoolteams niet altijd goed raad weten met de nieuwe realiteit van meertalige en anderstalige leerlingen, opperen zij al gauw dat de 'ouders thuis maar Nederlands/Frans moeten spreken'. Dit standpunt is niet vol te houden, zeker niet als je bedenkt dat ouders zich dan zouden moeten uitdrukken in een taal die voor hen even vreemd is als voor hun kinderen. Dat is zelfs af te raden.

Er zit overigens een *impliciete* rangorde in het aanvoelen van taal als 'handicap' bij leerprestaties.

²¹ Xavier Bodson, Alter-Educ, tussenkomst tijdens het slotdebat van de studiedag

“ Bij (...) de kinderen van Europese en internationale ambtenaren, vindt men het absoluut geen probleem dat zij van kindsbeen af in meerdere talen geïnstrueerd worden. En aan de universiteiten – akkoord, het gaat daar niet meer om kinderen – vindt men het normaal dat jongeren met een veelvoud van talen geconfronteerd worden. Maar voor de kinderen van allochtone gezinnen die thuis eventueel ook een andere taal dan het Nederlands spreken, geldt plots dat dit een handicap zou zijn en in alle geval iets waarmee het onderwijs niets kan aanvangen.” ²²

Het Nederlands in de Vlaamse scholen en het Frans in de Waalse worden meer en meer de instructietalen. Nog later vormen ze één van de belangrijkste sleutels voor een goede uitstroom naar de arbeidsmarkt.

Niet alleen anderstalige gezinnen hebben problemen met de instructietaal. Uit Vlaamse studies van onder meer Steunpunt NT2²³ blijkt dat ook ‘Nederlandstalige’ kinderen moeite hebben met de instructietaal Nederlands. Een vroeg begin met taalonderwijs lijkt aangewezen.

“ Gezien de van-huis-uit minder gunstige startpositie van sommige autochtone en allochtone leerlingengroepen is het zaak daarmee zo vroeg mogelijk te beginnen, zodat er tijdens de onderwijsrit meer kan worden opgestoken en aan het einde van de rit de beginverschillen zijn verdwenen of beduidend kleiner geworden, wat momenteel vaak nauwelijks het geval is.” ²⁴

Het gaat dus niet meer om een 'of-of'-situatie, maar om 'en-en': zowel de thuistaal als de meertalige situatie op school (en elders) vormen het uitgangspunt.

Deelnemers aan de werkgroepen op de studiedag (vooral leerkrachten uit het technisch en het beroepsonderwijs) wijzen op twee prioriteiten:

1. de noodzaak om de thuistaal te herwaarderen:
'(...) de erkenning en valorisatie van de taal die thuis gesproken wordt: geen obstakel maar een rijkdom van de kinderen en een kans die hen gegeven wordt om tweetalig of zelfs meertalig te worden.' ²⁵
2. een doorgedreven aandacht voor taalvaardigheid, en dit voor het hele onderwijs. Er is volgens hen nood aan een stevige investering in functionele geletterdheid, minstens in alle richtingen van het secundair onderwijs.

3. SAMEN SCHOOL MAKEN

De uitdagingen voor de school zijn niet min: een open communicatie met ouders van heel divers pluimage, rekening houden met de diverse achtergronden (en identiteiten) van de ouders, de klaspraktijk aanpassen aan de diversiteit van het schoolpubliek, de impliciete culturele vooronderstellingen ombuigen tot een open luisterhouding. Dit hoofdstuk reikt enkele elementen aan over hoe de relatie met ouders op een positieve manier kan uitgebouwd worden. Communicatie, dialoog, betrokkenheid en participatie zijn sleutelbegrippen in de ontwikkeling van een doordachte vertrouwenwekkende ouder-school-relatie.

3.1. Grondhouding en uitgangspunten

1. Vertrouwen

Ouders hebben een relatief groot vertrouwen in het onderwijs, zo blijkt uit onderzoek. Dat vertrouwen is belangrijk, want je 'vertrouwt' als ouder je kinderen toe aan de school van je keuze, waarvan je hoopt en verwacht dat die haar taak met deskundigheid en met liefde voor de kinderen uitvoert.

Alle betrokken partners bij de studiedag stelden dat werken aan vertrouwen als een voortdurende prioriteit centraal. Want net door de gewijzigde schoolcontext vraagt dat 'werken aan vertrouwen' meer inspanningen dan vroeger.

Sommige ouders geven het volledige vertrouwen aan de school: doen jullie maar, jullie weten het beter, jullie zijn tenslotte de deskundigen. 'Ik geef je het vlees en ik hou de botten' ²⁶, vatte Dany Crutzen dit samen (inleiding op de studiedag). Andere ouders geven het vertrouwen vanuit een laag zelfbeeld, met weinig vertrouwen in eigen kunnen, gevoed door negatieve ervaringen en slechte resultaten in de eigen schoolloopbaan. Uit beide houdingen kan een school te vroeg besluiten dat deze ouders geen interesse zouden betonen voor de school- en leerloopbaan van hun kinderen.

Aan vertrouwen werken is een voortdurend proces. Het begint bij het nadenken over hoe de school **toegankelijk** kan worden, de vlotte aanspreekbaarheid van leerkrachten en directie, hoe ouders kunnen voelen dat de school steeds bereid is tot een luisterend oor.

2. De dialoog

Alle goede communicatie begint bij de grondhouding van de dialogerende mens: een positieve ingesteldheid, luisterbereidheid, openheid, open voor de echte ontmoeting, ... Woorden die veelvuldig te horen waren bij de aanbevelingen van de werkgroepen op de studiedag.

Ieder mens heeft de gave ontwikkeld om bij een gesprek aan te voelen of die grondhouding al dan niet aanwezig is. Je kunt als school niet doen alsof.

“Als de school geen respect toont, of zich er niet van bewust is dat dat zo overkomt, dan begin je met veel hindernissen om tot een goede communicatie te komen.” ²⁷

Een ander belangrijk uitgangspunt voor een goede communicatie is, zoals Lamote vervolgt:

“Er bestaan géén ouders die niet geïnteresseerd zijn in de schoolloopbaan van hun kinderen.”

Of omgekeerd: als ouders weinig of geen ondersteunende rol spelen in het leerproces van hun kinderen, dan zijn daar wellicht goede redenen voor.

26 De ouder zegt aan de leerkracht dat deze al zijn vertrouwen heeft, dat hij weet hoe hij het moet aanpakken, dat men hem als het ware het "vlees" van zijn kind toevertrouwt. • 27 Johan Lamote, coördinator Lokale Overlegplatformen Gent, bij de inleiding van de studiedag.

Een goede dialoog is een grondhouding vanuit de school ten aanzien van de ouders. Evengoed is het een 'rode draad' in het schoolbeleid: dat ook leerlingen onderling én ouders onderling tot deze houding gestimuleerd worden. Een voorbeeld uit de praktijk.

**Ontmoeting met de ouders van de kleuterschool:
het fenomeen van racisme onder kinderen.²⁸**

Dit laatste punt werd langdurig besproken door de moeders die niet op de hoogte waren van de problemen van een Afrikaans kindje. Ze kregen uitleg over de klacht van de moeder van dit meisje en vroegen haar om haar kinderen niet van school te halen omdat kinderen moeten leren samenleven. Dit probleem werd zowel door de opvoeding binnen het gezin als op school aangepakt en behandeld. Men mag het niet stilzwijgen, men moet er eerder een les van maken. Sommige moeders benadrukken het feit dat zij zelf dagelijks met racisme moeten leven en dat het dus goed is dat erover gepraat wordt en dat hun eigen kinderen leren omgaan met diversiteit.

De moeder die haar verhaal over haar dochtertje deed, werd bedankt voor haar moed om op deze vergadering te komen spreken.

Dit onderwerp toonde aan dat een permanente dialoog tussen de ouders en de school noodzakelijk is. De leerkrachten legden zeer sterk de nadruk op dialoog en communicatie, vooral wanneer de kinderen klein zijn en zich nog niet goed kunnen uitdrukken.

3.2. Een goede communicatie

Samen school maken met ouders betekent een stevige visie ontwikkelen over hoe de school de communicatie met de ouders voert.

Een goede communicatie vraagt een *expliciete* strategie, geschraagd door een *uitgesproken* visie. Dat kan de individuele leerkracht alleen maar helpen bij het (in)formele gesprek met ouders. De school kan haar nascholings- en vormingsprogramma hier ook aan koppelen – actief leren luisteren en decoderen is al een intensieve bezigheid.

Die visie kan in vele scholen nog beter ontwikkeld worden, zeggen deelnemers aan de studiedag. Het hangt nog te veel af van het individu, bijvoorbeeld van die ene bezielde leerkracht, of die ene ouder die iets meer durft dan een andere, ...

In scholen waar de communicatie goed loopt, blijkt dit alleszins géén toeval te zijn, zoals het voorbeeld van de Europaschool aantoont. Die scholen zijn de eerste om toe te geven dat het allemaal niet evident is, dat je een heel divers publiek van ouders voor je hebt (en soms groot in aantal), dat het voortdurend en steeds opnieuw energie vergt om je naar steeds weer nieuwe ouders te richten, dat je moet willen leren van je fouten, ...

Tips aangebracht door de werkgroep:

- Zowel ouders als leerkrachten hebben verwachtingen ten aanzien van elkaar. Maar vaak blijft het bij deze verwachtingen, die niet geëxpliciteerd worden. Daarom is het belangrijk om deze verwachtingen te communiceren. Je moet leren om de beide kanten van de medaille te zien.
- Er moet een vertrouwensband gecreëerd worden, en dit vraagt tijd.
- Een samenwerking opzetten tussen ouders en school gaat met vallen en opstaan.
- Het is belangrijk om positief te blijven denken: als er op een initiatief vijf ouders aanwezig zijn, is het belangrijk om dit te waarderen en niet te minimaliseren in termen van 'maar vijf ouders'.
- Communiceer op verschillende manieren met ouders: spreek hen aan, telefoneer eens, geef ouders een duidelijke brief ter informatie, loop als een troubadour door de straten om een activiteit aan te kondigen, neem contact op met ouders via andere ouders (netwerken), etc.
- Stel de eigen werking ter discussie: hoe heb je ouders aangesproken, hoe reageer je zelf op reacties van ouders, ...

Bewust beleidsmatig plannen, stap voor stap leren is hier aangewezen. Tijdens dit proces kan de school leren zien hoe verschillende ouders op het gevarieerde aanbod van betrokkenheid (willen) reageren.

“*Alle ouders voelen zich betrokken bij het onderwijs van hun kinderen. De vaardigheden om deze betrokkenheid te uiten kunnen echter sterk verschillen. Het is de opdracht van de school om in hun relatie met ouders voldoende diversiteit te ontwikkelen zodanig dat alle ouders zich aangesproken voelen.*” ²⁹

3.3. Belang van informele contacten

Ouderbetrokkenheid hoeft niet onmiddellijk in te houden dat je allerlei formele participatieraden opricht.

“*Probeer eerst de relatie ouder-kind-school te verbeteren voordat je over inspraakorganen spreekt.*” ³⁰

Scholen met ervaring in ouderbetrokkenheid hebben het veel over het belang van informele contacten, als noodzakelijke voorwaarde voor het winnen van vertrouwen, en voor de eventuele formele contacten die kunnen volgen. Een informele babbel aan de schoolpoort (of zelfs in de klas, zoals uit het verhaal van de Schaarbeekse school De Buurt blijkt – werkgroep 4) bij het halen en brengen van de kinderen, doet wonderen. Dat betekent wel dat de school hierin investeert, dat leerkrachten (om beurt) vroeger op school aanwezig zijn, dat zij een vertrouwenwekkende houding en luisterbereidheid aannemen, ... Een bewuste keuze en organisatie van het team. Op die manier wint de school aan toegankelijkheid.

“*Door deze informele uitwisseling ontstaan spontaan ook informele oudernetwerken. Ouders hebben behoefte aan onderlinge ondersteuning en uitwisseling van ervaringen. De school kan de organisatorische drempels verlagen en ouders bevestigen in de idee dat de school ook iets van hen is. Informele oudernetwerken zijn ook de plaats waar competenties van ouders ‘ontdekt’ worden, die op hun beurt weer aangewend kunnen worden in de onderwijsleerprocessen.*” ³¹

Dergelijke informele momenten zijn ook geschikt om gerichte informatie door te geven of zaken nog eens kort te herhalen: praktische mededelingen, een oproep voor een oudergroep, medewerking gevraagd bij het schoolfeest, ...

Sommige scholen voorzien ook in infrastructuur om de informele momenten mogelijk te maken: een ouderlokaal, een koffiemoment, een inloopkwartier in de klas, ... Andere 'formaliseren' deze informele babbels in regelmatige bijeenkomsten waarbij bepaalde schoolrelevante thema's aan bod komen: oudergroepen over huiswerk, straffen-belonen, de agenda, het schoolreglement, ...

Op de studiedag brachten verschillende deelnemers aan dat er op zo'n momenten niet altijd gepraat moet worden. In sommige scholen wordt gewerkt met kunstprojecten (aangehaald in werkgroep 6, zie ook in bijlage project 'Cheratte dans le monde'), met toneel, met ludieke elementen, met boekjes en spelletjes zodat de ouders zelf ondervinden hoe er in de klassen gewerkt wordt (werkgroep 8, zie ook in bijlage project 'Parents Partenaires' te Sint-Gillis), ...

3.4. Het 'formaliseren' van de contacten

Uit informele contacten kunnen formele(re) contacten en initiatieven groeien, zoals een ouderwerkgroep voor de organisatie van het schoolfeest, oudergroepen die regelmatig samenkomen om schoolrelevante thema's te bespreken, een uitnodiging voor het oudercomité (als inspraakorgaan), gesprekken over wederzijdse bekommernissen en verwachtingen, ...

Het is aan de school als professionele instelling om de **eerste stap** te zetten voor het opbouwen van een goede communicatie.

Anderzijds: hoe krijg je ouders zover dat ze op die open houding willen ingaan? Volgens ouders zelf is dat wanneer ze merken dat de school ³²:

- aantrekkelijk en toegankelijk is,
- haar zorg voor de kinderen zichtbaar en duidelijk maakt,
- met ouders omgaat als volwaardige opvoeders en gesprekspartners,
- vanzelfsprekendheden expliciteert en ter discussie stelt,
- ouders aanspreekt op hun deskundigheid en
- hen ondersteunt.

Deze open houding van de school geeft de ouders het gevoel dat ze **erkend** worden, dat hun vragen en wensen ernstig genomen en niet weg-gewuifd worden. Ouders worden gezien als natuurlijke bondgenoten.

De **actieve aanwezigheid** van de directeur bij een aantal van deze momenten geeft een krachtig signaal dat de school het meent met haar open beleid ten aanzien van de ouders.

Sommige scholen stellen een **aanspreekpunt** aan, een ankerfiguur of brugfiguur die is vrijgesteld voor het optimaliseren van de relatie tussen ouders en school.

Een school hoeft voor dit alles niet alleen te staan. Er is bijvoorbeeld het **schoolopbouwwerk**, dat klaar staat om tijdelijk mee de brug te zijn tussen ouders en school, dat bereid is om vorming te organiseren voor de leerkrachten.

3.5. Ouderbetrokkenheid uitbreiden én afbakenen

De school kan meer ouderbetrokkenheid alleen maar toejuichen, maar duidelijkheid kan geen kwaad. De school bakent best af wat ze van de inbreng van de ouders verwacht, hoe ze dat wil organiseren en wat de grenzen van die inbreng zijn.

Chico Detrez, vroeger werkzaam bij het Steunpunt Leerlingenparticipatie, vatte het in volgende vragen samen:

1. Over welke kwesties willen wij het met leerlingen en ouders hebben?
En: over welke kwesties willen leerlingen en ouders het hebben?
2. Waar in het proces willen we dat leerlingen en ouders participeren?
En: waar in het proces willen leerlingen en ouders participeren?
3. Hoe groot is het inspraakgehalte dat we aan leerlingen en ouders willen geven? En: hoe groot is het inspraakgehalte dat leerlingen en ouders verlangen?
4. Welke procedure verkiezen wij?
En: welke procedure verkiezen de leerlingen en ouders?

Gie Deboutte, Project Verbondenheid van de KULeuven, gaf in werkgroep 4 op de studiedag het volgende 'inspraakcontinuüm' mee:

- Mogelijkheid 1: de school behoudt de (eind)verantwoordelijkheid,
- Mogelijkheid 2: de school en de ouders delen de verantwoordelijkheid,
- Mogelijkheid 3: ouders beslissen en handelen autonoom.

Die mogelijkheden kunnen door elkaar lopen, naargelang van het thema, het werkpunt of het te realiseren doel. Zo kan de school kiezen voor een gedeelde verantwoordelijkheid voor het organiseren van het schoolfeest, maar de volledige verantwoordelijkheid voor de ouder- of moedergroepen in de handen van de ouders leggen.

3.6. Vormen van ouderparticipatie

Deboutte gaf op de studiedag ook een schema mee met zes gradaties van ouderbetrokkenheid en participatie op school.

- 1. Mee weten** (de school deelt informatie)
Schriftelijk en mondeling, informeel en formeel, via nieuws- en berichtenbrieven, mededelingen, een website, ...
- 2. Beluisterd worden** (de schoolt wint informatie in)
Informatie inwinnen bij de ouders, toelaten dat ouders vragen stellen en zich een mening vormen, via informele en formele contacten, ...
- 3. Mee denken en mee praten** (kennis- en ervaringsuitwisseling – in dialoog)
Ouders aanspreken als betrokken ‘ervaringsdeskundigen’, naar hun mening, zienswijze, verwachtingen en belevingen vragen, advies inwinnen, via informele en formele contacten, ...
- 4. Mee besluiten en (soms ook) mee beslissen** (gezamenlijke besluitvorming rond onderwerpen die de ouders direct aanbelangen)
Vanuit overleg met ouders tot besluiten komen en keuzen maken, via formele kanalen, ...
- 5. Invloed en verantwoordelijkheid delen bij het nemen en uitvoeren van beslissingen** (actieve participatie) in gedeelde verantwoordelijkheid taken uitvoeren die voortvloeien uit de besluitvorming, via formele kanalen, ...

Een zesde manier staat hier wat los van:

6. Vrijwillige dienstverlening door ouders ten behoeve van de school

Ouders worden op vraag van de school aangesproken om een wel-omschreven verantwoordelijkheid op te nemen.

Deboutte besluit:

“*De al dan niet participatieve werking van de school kleurt zowel de formele werking van de school als de manier waarop leerkrachten, leerlingen en ouders de school beleven.*”

Op de studiedag koppelde Lamote daar een beleidskeuze aan vast:

“*De school moet tijd en middelen vrijmaken om na te denken over de plaats van ouderparticipatie, daar expliciete keuzen in maken, en bijvoorbeeld die in het schoolwerkplan opnemen.*”

Een visie op wat een goede communicatie met ouders is, informele contacten uitbouwen en nadenken over de graad van ouderbetrokkenheid. Door dit in de dagelijkse praktijk uit te proberen leert de school de ouders beter kennen, doorbreekt ze de stereotiepe beelden over hen.

“*Door samen met ouders te praten en te handelen, krijg je als leerkracht een accurater beeld van hun vaardigheden, interesses en behoeftes. Zo kan het beeld dat we van ouders hebben, aangepast worden aan een beeld dat meer aansluit bij de realiteit, en minder problematisch is dan men zich eerst voorstelde.*”³³

Door de gesprekken heen leert de school wat ouders denken, welke hun verwachtingen, onzekerheden, vragen, impliciete wensen zijn. Ze leert dat ‘de ouder’ niet bestaat, ook niet ‘de allochtone’ ouder, ‘de kansarme’ ouder, ... Door een goede luisterende houding begint het omgaan met diversiteit bijna als vanzelf.

Uit de vele opmerkingen van de deelnemers van de studiedag, van mensen uit scholen, begeleidings- en vormingscentra, ouderverenigingen, integratieorganisaties, universiteiten en hogescholen, wijkorganisaties, enzovoort, zijn onderstaande aanbevelingen gedistilleerd. Ze zijn niet geformuleerd als een positieve of negatieve evaluatie van het onderwijsbeleid met betrekking tot gelijke kansen in Vlaanderen en in de Franstalige Gemeenschap. Ze zijn gebaseerd op de vele ervaringen uit de projecten en experimenten van talrijke scholen en organisaties.

De aanbevelingen zijn opgesteld vanuit de bezorgdheid die de mensen uit het werkveld bezighoudt om tot een goede ouder-school-relatie te komen, meer specifiek voor de allochtone ouders. Met steeds in het achterhoofd: het streven naar gelijke kansen voor alle kinderen in het onderwijs. Zonder echter naïef te zijn: deze relaties moeten als een van de sleutelementen van een dergelijk beleid worden beschouwd.

Ze zijn bestemd voor de scholen, voor alle betrokken onderwijsniveaus, voor organisaties die van ver of van dicht bij de school aanleunen en voor de lokale en gewestelijke beleidsverantwoordelijken voor het onderwijs.

1. Alle niveaus van de onderwijsinstellingen zouden aandacht moeten besteden aan recente maatschappelijke ontwikkelingen zoals **migratie**. Zij zouden moeten onderzoeken of de huidige organisatievormen van het onderwijs aan deze evoluties aangepast zijn. Het uitgangspunt voor dit onderzoek is: de samenleving moet alle beschikbare talenten **benutten**. Een gezamenlijke actie binnen en buiten het onderwijs dringt zich op.
2. De **scholen** zouden de **drempels en vooroordelen** ten aanzien van (allochtone) ouders en leerlingen moeten afbouwen, de **dialog** aanvatten onder meer over de wederzijdse verwachtingen en verantwoordelijkheden en aan een actieve **open schoolcultuur** werken.
3. Binnen elke school zou er moeten worden gewerkt aan een **doordachte visie op ouderbetrokkenheid** die onderschreven wordt door het hele team, en aan een helder **informatie- en communicatieplan** ten aanzien van ouders.

4. Leerkrachten en schooldirecties zoeken antwoorden op de nieuwe, meertalige en multiculturele uitdagingen die zich aandienen. Zij hebben hierin **ondersteuning** nodig. Meer **nascholing en vorming** kan hierop gericht zijn.
5. In Vlaanderen werd uitdrukkelijk voorzien in de vertegenwoordiging van niet-onderwijsgebonden leden (organisaties van allochtonen, van armen, ouders, ...) in het **lokale overlegplatform**, maar in de praktijk moet de drempel tot **deelname** van deze vertegenwoordigers aan de lokale overlegplatforms verlaagd worden, door onder meer:
  - het functioneren van het lokaal overlegplatform (LOP) toegankelijker te maken,
  - het aanreiken van werkvormen door deskundigen en voorzitters om de betrokkenheid van deze partners te verbeteren,
  - het organiseren van overleg tussen voorzitters van de LOP's om meer samen te werken, om regelmatig ideeën en werkvormen uit te wisselen.
6. De competenties van huidige en toekomstige **leerkrachten** m.b.t. gelijke onderwijskansen en achtergronden van allochtone ouders zouden moeten worden verruimd.
7. De samenwerking tussen onderwijs en **extra-schoolse partners**, zoals opbouwwerk, buurtorganisaties, vrijetijdsbesteding, ... zou moeten bevorderd worden.
8. Er is nood aan financiële ruimte en ondersteuning voor ontwikkeling van **lokale innovatieve projecten** op het terrein (ook in Vlaanderen, naast het structurele kader van het GOK-decreet).
9. Er is financiële en gestructureerde ondersteuning nodig voor de uitwisseling en verspreiding van **good practices** tussen scholen.
10. Bestaande **praktijkmodellen** inzake '**omgaan met diversiteit**' zouden gepromoot en verankerd moeten worden.
11. Scholen zouden ondersteund moeten worden (financieel en pedagogisch) in hun zoektocht naar **inspirerende werkvormen** om de relatie met het hele diverse publiek van ouders op een zo zinnig en vertrouwenwekkend mogelijke manier uit te bouwen.

BIBLIOGRAFIE - NEDERLANDSTALIG

- Decreet betreffende participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad – B.S. 06/08/2004
- Ernalsteen, V. (2002). *Brede schOUDERS: een werkboek*. Steunpunt Intercultureel Onderwijs: Universiteit Gent.
- LOP Gent, basisonderwijs, werking. *Hebben wij als ouder in de armoede ook een plaats op school?* Getuigenissen verzameld door de Zuidpoort en het Vergiet in het kader van het project Onderwijs van de Gentse Verenigingen waar armen het woord nemen, dec. 2003, www.lop.be
- Hemmerijckx, B. & De Mets, J. (2004). *Door de bril van ouders. Een denk- en doeboek voor gemotiveerde scholen en leerkrachten*. Intercultureel Netwerk Gent vzw.
- *Klasse voor Ouders, Een café op school*, nummer 72, november 2003, p. 12 - <http://www.klasse.be/archieven/archieven.taf?actie=detail&nr=10266>
- Labath, T., Suijs, S. & Verlot, M. (2002). *Springen over de kloof. Een nota over het recht op participatie in het onderwijs*. In: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (red.) Verslagboek vooruitgangcongres armoede. Brussel: Afdeling Algemeen Welzijnswerk.
- Leeman, Y. (1996). *Interculturele communicatie in het onderwijs. Tijdelijke Wetenschappelijke commissie, minderhedenbeleid, voorstudie 7*. SCO-Kohnstaminstituut, Universiteit van Amsterdam.
- Smit, F. & Driessen, G. (2002). *Allochtone ouders en de pedagogische functie van de basisschool*. Instituut voor Toegepaste Sociale wetenschappen (ITS): Nijmegen
- Steunpunt GOK (2005), *Participatie. Instrument voor beginanalyse. Basis- en secundair onderwijs. Een screeninginstrument voor participatie (van ouders en leerlingen)*. www.steunpuntgok.be, bij screeninginstrumenten – thema- ouder- en leerlingenparticipatie.
- Stichting Gerrit Kreveld, Colloquium over het (Vlaamse) "Onderwijs onderweg in de immigratiesamenleving", april 05, teksten op de website http://users.telenet.be/samenleving-en-politiek/migratieonderwijs_teksten/project_migratieonderwijsverzicht.htm
- Verhoeven, J.C., Devos, G., Stassen, K. & Warmoes, V. (2003). *Ouders over scholen*. Garant: Antwerpen.
- VLOR – Raad voor het Basisonderwijs (2001). *Samenwerking tussen ouders en school*. Garant: Leuven.

BIBLIOGRAFIE - FRANSTALIG

- Blondel, A., Briet, G., Collès, L., Destercke, L. et Sekahvat, A. (1998) *Que voulez-vous dire? Compétence culturelle et stratégies didactiques* (Louvain-la-Neuve: Duculot, FLE).
- Bortolini, M. et Crutzen, D. (2002) *Former à la gestion de la multiculturalité et à l'éducation à la diversité. Propositions de balises pour les cours de diversité culturelle dans le cadre de la réforme de la formation initiale des instituteurs et régents* (Liège: ULg, Centre Interdisciplinaire de Formation de Formateurs de l'Université de Liège/ Centre Bruxellois d'Action Interculturelle/Cabinet de la Ministre de l'Enseignement supérieur/Fonds Social Européen). A consulter sur l'intranet Hautes Ecoles du site www.acodden.org (moyennant inscription préalable).
- Collès, L. (1994) *Littérature comparée et reconnaissance interculturelle* (Bruxelles: De Boeck-Duculot).
- Crutzen, D., Orban, M. et Sensi, D. (2001) *Intervention systémique dans les écoles en discrimination positive. Prévention de la violence symbolique chez les jeunes et chez les enseignants* (Liège: ULg, Centre Interdisciplinaire de Formation de Formateurs de l'Université de Liège/Ministère de la Communauté française, AGERS) http://www.enseignement.be/@librairie/documents/ressources/068a/rech68_final.pdf
- Dupriez, V. et Vandenberghe, V. (2003) *'L'école en Communauté française de Belgique: de quelle inégalité parlons-nous?'*, Les Cahiers de recherche (Louvain-la-Neuve, Girsef).
- Dupriez, V., Cornet, J. et De Smet, N. (2003) *La formation des classes et la gestion de l'hétérogénéité à l'école primaire* (Louvain-la-Neuve, UCL/CGE/Cabinet du Ministre de l'Enfance). Voir 'Entre hétérogénéité et égalité: représentations et pratiques des enseignants de l'école primaire', in Hétérogénéité dans les classes et dans les écoles, Actes du Colloque du Conseil de l'Education et de la Formation, 24 octobre 2003.
- Institut de Recherche, Formation et Action sur les Migrations (IRFAM). *A classroom of difference* - Programme d'éducation à la diversité ciblant les 15-20 ans. Coordination francophone.
- Lucchini, S. (2004) 'Plurilinguisme hybride et méthodes d'apprentissage de la lecture', *Dialogues et Cultures* 49, 221-226.
- Mangez, E., Joseph, M. et Delvaux, B. (2002) *Les familles défavorisées à l'épreuve de l'école maternelle. Collaboration, lutte, repli, distanciation* (Louvain-la-Neuve, Cerisis/Ministère de l'Enfance de la Communauté française) <http://www.enseignement.be/@librairie/documents/ressources/A006/rapfin.pdf>
- Maravelaki, A. et Collès, L. (2004) *Le développement des compétences langagières en français chez les adolescents primo-arrivants des classes-passerelles. Rapport de recherche* (Louvain-la-Neuve, Fonds Spécial de la Recherche Scientifique).
- Verhoeven, M. (2002) *École et diversité culturelle: regards croisés sur l'expérience scolaire de jeunes issus de l'immigration* (Louvain-la-Neuve: Academia-Bruylant, Sybidi Papers, n° 27).

1. Het programma van de studiedag - 18/05/05

Samen school maken: Allochtone ouders op school

Studiedag • Woensdag 18 mei 2005 • van 9u. tot 17.30u. • De Factorij, Huart Hamoiraan 136 te 1030 Schaarbeek

9.00u Onthaal en koffie

9.30u Verwelkoming

Françoise Pissart, Koning Boudewijnstichting

9.45u Plenaire sessie: 'Ouders en school: kijken door elkaars bril'

Voorzitster: Eliane Deproost, Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding

- **Samen onderweg! De ervaring van de Europaschool uit Genk (Limburg)**, Tony Schildermans, directeur

- **Een blik op onze impliciete culturele vooroordelen in de relatie school-familie**, Dany Crutzen, Instituut voor onderzoek, vorming en acties m.b.t. migratie (Luik)

- **Communicatie met allochtone ouders op school: valkuilen en mogelijkheden**, Johan Lamote, coördinator Lokale Overlegplatforms (LOP)

- **De relatie ouders-school: het standpunt van een vereniging van ouders van allochtone afkomst**, K. Chaffi, Oudervereniging voor oriëntering en bemiddeling in de wijk Sint-Antonius, Vorst (Brussel)

10.45u Koffiepauze

11.00u Workshops – deel 1

- **Workshop 1: Ouders en School: welke banden kunnen gesmeed worden?**

(tweetalige workshop met simultaanvertaling)

Presentaties: Jean-Claude Debaix, algemeen Secretariaat van het Katholiek Onderwijs en Ludo Claes, Vlaamse Confederatie van Ouders en Ouderverenigingen (VCOV)

- **Workshop 2: De rol van organisaties in de relatie tussen school en allochtone ouders**

(tweetalige workshop met simultaanvertaling)

Presentaties: Cécile Horris, Wijkhuis 'Schaterlach' (Luik), Ann Boeraeve en Sofie Devocht, Schoolopbouwwerk Brussel vzw

- **Workshop 3: Samen school maken**

(Nederlandstalige workshop)

Door Veerle Ernalsteen, Steunpunt Intercultureel Onderwijs, Universiteit Gent, met medewerking van Brigitte Hemmerijckx en Caroline Matthijs, Intercultureel Netwerk Gent

- **Workshop 4: Communicatie tussen school en ouders**

(Nederlandstalige workshop)

Door Gie Deboutte, Project Verbondenheid, Katholieke Universiteit Leuven met medewerking van GBSO De Buurt, Schaarbeek (Brussel)

- **Workshop 5: Huistaken en coördinatie school-allochtone ouders** *(Nederlandstalige workshop)*

Door Filip Paelman, Steunpunt Intercultureel Onderwijs, Universiteit Gent, met voorstelling van een goede praktijk

- **Workshop 6: Comprendre les conduites des populations immigrées par rapport à l'école**

(Franstalige workshop)

Animation et présentations: Christophe Parthoens, Service d'Aide en Milieu Ouvert « Reliance », Visé (Liège), et Fanny Gashugy et Sarah Deutsch, Institut de la vie (ULB)

- **Workshop 7: Ecoles et gestion de la multiculturalité** *(Franstalige workshop)*

Animation et présentations: Dina Sensi, réseau « A Classroom of Difference – Diversity Education network » et Hanife Catalkaya, Centre Interdisciplinaire de Formation de Formateurs de l'ULg

- **Workshop 8: Petite enfance, école et milieux populaires immigrés** (*Franstalige workshop*)
Animation et présentations: Naima Bouih et Agnes De Meersman Cassiman, Partenariat D+ de Schaerbeek et St-Josse (Bruxelles) et Danielle Moureaux, Ecole des Parents et Educateurs (Bruxelles)

12.30u. Lunch

14.00u **Workshops – deel 2** – omschrijving zie deel 1
Opmerking: de deelnemers wordt verzocht twee verschillende workshops te kiezen

15.30u **Plenaire sessie – Debat: ‘Diversiteitsbeleid en de relatie met ouders van allochtone afkomst in het onderwijs’**

Moderator: Rony Van Gastel, journalist – eindredacteur
VRT Radionieuws

- **Het onderwijsbeleid met betrekking tot diversiteit en ouderbetrokkenheid in de Vlaamse Gemeenschap: evolutie en uitdagingen**, Guy Tegenbos, journalist bij De Standaard
- **Het onderwijsbeleid met betrekking tot diversiteit en ouderbetrokkenheid in de Franstalige Gemeenschap: evolutie en uitdagingen**, Xavier Bodson, hoofdredacteur van het tijdschrift Alter-Educ
- **Kansen en valkuilen bij diversiteit en ouderbetrokkenheid op school**, Younes El Yousfi, stafmedewerker onderwijs bij het Provinciaal Integratiecentrum Antwerpen
- **De participatie van ouders van allochtone afkomst in ouderverenigingen: stand van zaken en perspectieven**, Hira Laci, Franstalige Federatie van Ouderverenigingen van het Officieel onderwijs.

Debat met het publiek

17.00u **Slotwoord en receptie**

2. De lijst met de geselecteerde projecten

'Allochtone ouders op school'

Overzicht geselecteerde projecten – Nederlandstalige oproep
13 oktober 2004

PROVINCIE ANTWERPEN

Open School

Stedelijke Kleuterschool 'De Populieren',

Belegstraat 62, 2018 Antwerpen

Contactpersoon: Brigitte Goeyvaerts, Tel.: +32-3-238 01 24

Deze school, gelegen in een multiculturele buurt, is erin geslaagd het evenwicht tussen autochtone en allochtone leerlingen te herstellen. De sfeer is zeer open: ouders, belangstellenden, mensen van andere scholen komen en gaan. Er is een intense samenwerking met school-externe organisaties. De school neemt deel aan activiteiten ingericht voor of in de buurt. Dit zorgt voor wederzijds respect en een stevige wisselwerking tussen school, ouders en buurtbewoners. De allochtone moeders komen regelmatig samen in moedergroepen (overdag), en er zijn ook oudergroepen ('s avonds) met gemengde aanwezigheid. Daardoor is de oudervereniging een bloeiend orgaan in de school die tal van activiteiten inricht en ook als klankbord fungeert. Door de oprichting van een spel-o-theek kregen de ouders meer inzicht in het nut van spelen. De school wil nu een nieuw project opstarten: de Voorleesmoeders. Die komen wekelijks een namiddag in de klassen om voor te lezen, ook in de thuistaal.

Help me mijn kind in het eerste leerjaar te helpen: taallessen voor moeders

GVBS De Vuurtoren, Lange Kongostraat 17, 2060 Antwerpen

Contactpersoon: Hilde Scheers, Tel.: +32-3-236 43 05

Vanuit de moedergroep kwam de vraag om de Nederlandse taal te leren zodat zij meer betrokken kunnen worden bij het schoolleven van hun kinderen. Tachtig moeders willen zich inschrijven. Dit is een van de initiatieven van de school, gelegen in een zeer multiculturele en kansarme wijk van Antwerpen. De moedergroepen barsten uit hun voegen. Moeders durven en kunnen binnen de schoolmuren hun ideeën verkondigen - geen evidentie! Tolken zijn niet nodig want de moeders fungeren zelf als tolk. Het schoolreglement kwam tot stand na wederzijds overleg met de ouders. Overleg is immers een vast en structureel bepaald gegeven in de school.

Initiatieven ten aanzien van ouders van kinderen van allochtone afkomst

Jonghelinckshof, Coebergerstraat 34-36, 2018 Antwerpen

Contactpersoon: Karin Paeschuyzen, Tel.: +32-3-238 14 01

Deze school voor buitengewoon onderwijs (type 7 en 8) wil in dit project de ouders van de kinderen met gehoorstoornissen beter betrekken bij de klaswerking. De anderstalige kinderen hebben de extra moeilijkheid om ook een tweede taal aan te leren, en daarom is een goede betrokkenheid van de ouders uitermate belangrijk. De inbreng van de ouders over de leefwereld van de kinderen thuis is een essentieel onderdeel van de werking. Er is voor de ouders het uitgebreide kennismakingsgesprek, het contactschrijftje, geselecteerde huisbezoeken, de inschakeling van een tolk of intercultureel bemiddelaar, het werken met pictogrammen, de cursus Nederlands met Gebaren, ... De school wil een moedergroep oprichten. Ook zullen de ouders via werkgroepjes beter betrokken worden bij de verschillende methoden van lezen, gebarentraining (met tolk), ...

Nederlandse les in de moedergroep

Stedelijke basisschool De Molen,

Onderwijzersstraat 7-9, 2660 Hoboken

Contactpersoon: Noëlla De Wachter, Tel.: +32-3-828 37 59

Tweemaal per week gedurende twee uur geven Belgische mama's in samenwerking met mensen van de buurtbewonersgroep vrijwillig Nederlandse les aan de allochtone moeders uit de moedergroep. De lesgevers hebben geen pedagogisch diploma, oefenen vooral op praten en kwamen zelf met het initiatief.

De school voert een actief beleid opdat ook allochtone ouders zich goed zouden voelen, onder meer door samen te werken met het schoolopbouwwerk. Er is een maandelijkse vergadering met de moedergroep en buurtwerking. De allochtone ouders fungeren als lees- of voorleesmoeders, of worden ingeschakeld voor het begeleiden van sportactiviteiten. Het vertrouwen tussen school en ouders groeit. Een leegstaand lokaal zal als ouderlokaal ingericht worden.

Met je kind naar school, wedden dat het lukt?

Onze-Lieve-Vrouw van de Ham Instituut,

Lange Ridderstraat 42, 2800 Mechelen

Contactpersoon: Lieve Thomas, Tel.: +32-16-89 00 73

De school heeft een jarenlange ervaring met een gemengd schoolpubliek: allochtoon, autochtoon, kansarm, ... Uit deze ervaringen is een beleid gegroeid gericht op omgaan met diversiteit. De school zet actieve stappen naar de ouders. Alle ouders van nieuwe leerlingen worden via een huisbezoek uitgenodigd voor een moedernamiddag (Marokkaans) of ouderavond (Turks). Tijdens de moedernamiddagen geeft de school voor de allochtone moeders info over het pedagogisch project, schoolreglement, studeren, ... De school organiseert ook ICT-cursussen voor alle ouders. De leerkrachten van de basisschool geven Nederlandse taallessen voor de allochtone ouders.

PROVINCIE LIMBURG

School voor ouders

Vrije Basisschool De Horizon, Alfred Habetslaan 17, 3581 Beverlo

Contactpersoon: Jos Wouters, Tel.: +32-11-34 47 41

De vooral Turkse ouders leren de school kennen doordat ze deelnemen aan lessenreeksen, infomomenten, werknamiddagen, ... Ze komen ook naar school om met de kinderen activiteiten te doen: voorlezen, spelen, knutselen, ... Zo leren ouders het belang van vooral de kleuterschool kennen. Het Nederlands begrijpen en spreken is voor de school een constant aandachtspunt. Vooral de taal en de vaardigheden die nodig zijn om met de leerkrachten te kunnen praten, zijn van belang.

Zij zoekt ook samenwerkingsverbanden met andere organisaties, onder meer op inhoudelijk vlak: rond onderwijsthema's, zinvolle vrijetijdsbesteding, ontwikkeling van het kind, bibliotheekbezoek, ...

De school wil twee uur per week een leerkracht een taakinfilling geven inzake ouderbetrokkenheid.

'Samen' onderweg!

Europaschool – Genk, Keinkesstraat 19, 3600 Genk

Contactpersoon: Tony Schildermans, Tel.: +32-89-35 53 35

De school ligt in een zeer kansarme sociale huurwijk. Het uitgangspunt is dat de school samen met de ouders én de buurt aan de opvoeding van de kinderen werkt. Alle neuzen moeten in dezelfde richting staan. Opvoedingsondersteuning voor de ouders is de rode draad van het schoolbeleid. Ze probeert ook zoveel mogelijk allochtone leerkrachten aan te trekken die in de wijk wonen. Er wordt met alle ouders gediscussieerd over het schoolreglement, wensen en verlangens, ...

De school zet een intense samenwerking op met het cultureel centrum, het jeugd- en sportcentrum, de integratiedienst, Open School, buurtopzichters, ... Het schoolfeest is tegelijk een buurtfeest. In de school zijn er opendeurdagen voor ouders, kleutertuinprojecten, moedergroepen, ouderavonden, ... Alle initiatieven worden druk bijgewoond door de ouders. Ook kunstenaars helpen mee bij kunstvoorstellingen van de kinderen.

Thuis taal

Vrije kleuterschool De Toverfluit, Brugstraat 16, 3550 Heusden-Zolder

Contactpersoon: Nicole Roosen, Tel.: +32-11-42 88 74

De school wil de diverse oudergroepen actief benaderen door een stevig onthaalbeleid, goede gesprekken over o.a. het schoolreglement, regelmatige oudercontacten, ... Er zijn samenwerkingsverbanden uitgebouwd met andere kleuterscholen waarbij het uitwisselen van ervaringen centraal staat. De school neemt veel initiatieven om ouders te betrekken: bezoek aan de bib, betrokkenheid bij de kerstmusical van de kinderen, voorleesmoeders, grootouderfeest, ...

Het project 'Thuis taal' richt zich naar de ouders en de kleuterleiders en bundelt verschillende initiatieven: externe hulp zoeken voor anderstalige ouders, tips geven over hoe kinderen te stimuleren in taalontwikkeling, kennismaken met speelmaterialen, ... Het idee leeft om een kleuterboekje te maken: 'Voor het eerst naar De Toverfluit', om ouders en kinderen voor te bereiden op de school. Uitgangspunten van het 'Thuis taal'-project zijn de waardering van de thuis taal en het geven van tips om het Nederlands bij de kinderen te stimuleren. Door dit traject zijn de contacten met de lokale integratiedienst, de jeugddienst en de bib versterkt.

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN

Mijn school... Een school om trots op te zijn!

Vrije Basisschool Sint-Salvator, Sint-Salvatorstraat 14A, 9000 Gent

Contactpersoon: Tamara Sinia, Tel.: +32-9-223 68 44

Het uitgangspunt is: alle ouders kunnen een interessante inbreng hebben in het schoolgebeuren. De school moet een plaats zijn waar zij fier op zijn. Daarom is een opbouwende dialoog met alle ouders, kinderen en leerkrachten nodig.

De school ligt in een van de kansarme buurten in de gordel rond Gent. Ze heeft verschillende initiatieven genomen om de ouders dichter bij de klas- en schoolwerking te betrekken. Informele, enthousiasmerende schoolpoortcontacten, moedergroepen, bezoeken in de klassen, ouderpraatgroepen, gemeenschappelijke studiedagen met ouders en leerkrachten, ... De ouders worden ook betrokken bij het maken van het schoollogo. De kleuters uit de eerste kleuterklassen gaan tweewekelijks in kleine groepjes op bezoek bij een kleuter thuis. Samen met de ouders wordt dan een activiteit voorbereid en uitgevoerd.

Café Locale

Onze-Lieve-Vrouwe-Instituut, Tweebruggenstraat 55, 9000 Gent

Contactpersoon: Isabelle Janssens, Tel.: +32-9-225 46 44

Het Instituut is een school van TSO-BSO-signatuur met 472 leerlingen van 18 verschillende nationaliteiten. In de eerste graad beslaat de allochtone doelgroep 69 % van het aantal leerlingen (in tweede en derde graad: 30 %). De school wordt geconfronteerd met problemen als spijbelen, drugs, crisissituaties thuis, leerlingen met traumatische ervaringen, ... De school heeft een visie en een constructief beleid ontwikkeld inzake kansarmoede en kansen tot ontplooiing bieden.

Dit vraagt heel wat zorg en begeleiding.

Het inschrijvingsmoment is een eerste belangrijke kans tot contact met de ouders. Een team van bekwame inschrijvers geeft essentiële informatie aan de ouders. De oudercontacten worden gespreid over twee momenten, zowel 's avonds als overdag, met tolken (in de mate van het mogelijke). Ouders krijgen een schriftelijke uitnodiging. Wie niet reageert, wordt ook telefonisch uitgenodigd. Afhaling van het eerste rapport is verplicht. De school gaat op huisbezoek bij de afwezige ouders op de onthaalavond.

Tijdens een opendeurdag komen de ouders kijken naar het vrij podium van hun kinderen, of hoe ze in de keuken of het kapsalon werken, ... Zo ontstaat een zekere fierheid over het eigen kunnen en over hun school.

Elk schooljaar opnieuw gaat de school op zoek naar een preventie-medewerker van allochtone origine als extra brug naar de ouders. Bovendien heeft de school een netwerk uitgebouwd met allerlei organisaties naar wie ze kan doorverwijzen.

Er is nood aan een goede dagelijkse communicatie met ouders die het Nederlands onvoldoende beheersen, over de agenda, de activiteiten, ... De school merkt immers dat het langzaam gegroeide contact (inschrijvingen, huisbezoek, ...) – wat zeer tijds- en arbeidsintensief werk is – vruchten begint af te werpen. Nu die resultaten nog verzilveren ...

Als nieuw project lanceert de school het 'café locale', een vast wekelijks moment in een vast lokaal, waar de ouders steeds terecht kunnen voor een babbel, een vraag, een uitleg, een uitgewerkt thema, ...

Iedereen welkom!

BS De Triangel, Sleepstraat 167, 9000 Gent

Contactpersoon: Jean-Marie De Weirde, Tel.: +32-9-225 29 02

De school neemt tal van initiatieven, gaande van koffie-ochtenden, infomomenten, feestontbijt met ouders, schoolpoortcontacten, huisbezoeken, openklasmomenten, inzetten van tolken, de multiculturele week bij de kleuters, ... Ze wil verder een ouderdenkgroep oprichten om de ouders nog meer bij de school te betrekken. De schoolpopulatie is zeer divers en de school speelt daar op in. Zo is er tweeweekelijks een oudergroep voor de Albanees-sprekende ouders, met tolk. De school zou graag een ouderlokaal inrichten.

Het ouderlokaal bij ons op school

Vrije Basisschool De Mozaïek, Sint-Margrietstraat 33, 9000 Gent

Contactpersoon: Béatrice Fernandez-Díaz, Tel.: +32-9-235 82 36

Dat ouders er welkom zijn, staat in grote letters aan de schoolpoort op de speelplaats geschreven. Deze concentratieschool slaagt erin zich terug te profileren naar een autochtoon publiek. Er zijn regelmatige oudercontacten, tolken worden ingeschakeld, de schoolpoortcontacten zijn belangrijk, de leerkrachten houden huisbezoeken. En er is het ouderlokaal, waar ouders viermaal per week (tot 9.15u.) terecht kunnen voor een babbel, een koffietje, een vraag, ... Ouders kunnen ook het eerste kwartier bij de kleuters bijwonen (het 'inloopkwartier'). De school wil de leerkrachten vormingsinitiatieven aanbieden rond communicatievaardigheden met allochtone ouders.

Thuis in de school!

De Oogappel, Bisdomekaai 1, 9000 Gent

Contactpersoon: Hilde Struyvel, Tel.: +32-9-233 85 32

De school slaagt erin alle lagen van de bevolking aan te trekken. Zij wil de ouders nog beter betrekken bij de werking. Informeel: de ouders kunnen hun kind tot in de klas brengen, een praatje slaan met de juf of meester, en daarna een kopje koffie drinken in de keuken. Formeel: maandelijks komen de Turkse moeders samen met de interculturele medewerkster om over opvoedingsthema's te praten. Kleuterouders kunnen afwisselend op woensdag een verhaal komen vertellen dat ze samen met hun kind voorbereiden. Of ze worden aangesproken om mee te helpen bij de spelletjesronde. Wekelijks krijgen de ouders een 'klokhuiskrantje' thuis met info over de school. De school wil haar documentatiecentrum uitbouwen met kleuterboeken. De school is ook actief in het sociocultureel wijkoverleg, om de school nog beter bekend te maken in de buurt.

PROVINCIE VLAAMS-BRABANT

Kikkertaal thuis en in de klas

VBS Bleydenberg, Albert Woutersstraat 15, 3012 Wilsele

Contactpersoon: Willy Godts, Tel.: +32-16-23 85 81

De school heeft een open beleid ten opzichte van alle ouders. Zij doet extra inspanningen opdat ook anderstalige ouders zich welkom voelen: aan de schoolpoort, uitnodigingen in eenvoudige taal, huisbezoeken indien nodig, medewerking bij activiteiten en feesten. De school is ook actief in het 'overleg onderwijs en vrije tijd' rond de vrijetijdsbesteding van de kinderen, met onder meer de jeugddienst, het wijkbureau, het schoolopbouwwerk, ... Uit dit overleg is het initiatief 'Kikkertaal' gegroeid, een taalstimuleringsproject voor de kleuters en gesprekken over schoolaspecten met allochtone moeders. Verder zijn er ook spelnamiddagen op zondag en de Nederlandse taallessen. Het ene initiatief speelt in op het andere. Het overleg met schoolexterne organisaties werpt dus vruchten af.

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Participatie van en interactie met ouders

BSGO De Buurt, Groenstraat 136, 1030 Schaarbeek

Contactpersoon: Hans Vanmarsenille

De participatiestructuren (zowel formele als informele) van de school zijn afgestemd op de eigenheid van de schoolpopulatie. Bovendien speelt de ene structuur op de andere in: die van de leerlingen, de leerkrachten, externen en ouders. Voorstellen en problemen worden op de diverse niveaus besproken en adviezen aan elkaar doorgegeven. Alle leerlingen zijn van allochtone afkomst. Een Marokkaanse vrouw is voorzitter van zowel het oudercomité als de schoolraad. De school bevindt zich in de zeer kansarme buurt achter het Noordstation. Zij wil een afspiegeling zijn van deze buurt. Ze werkt samen met diverse externe organisaties om de communicatie met de ouders vlot te laten verlopen. Naast de informele schoolpoortcontacten zijn er de trimestriële kringgesprekken, de ateliers, de oudercontacten, de jaarlijkse uitstap, de theeavonden, studiedagen, wijkfeesten, ...

School en ouders: Nederlands op de schoolvloer

Koninklijk Atheneum Emanuel Hiel,

Charles Gilisquetlaan 34, 1030 Brussel

Contactpersoon: Chris Rossenbacker, Tel.: +32-2-241 31 08

In Schaarbeek wonen overwegend Franstaligen en allochtonen. Het K.A. telt 35 nationaliteiten en 7 verschillende levensbeschouwingen. Het Nederlands is voor de meeste leerlingen de tweede of zelfs de derde taal. De ouders sturen hun kinderen naar Vlaamse scholen, omdat zij inzien dat het Nederlands belangrijk is voor de toekomst van hun kinderen. De oudervereniging bestaat uit de verschillende taalgroepen.

Het project 'Nederlands op de schoolvloer' wil op experimentele wijze ouders Nederlands laten leren om de communicatie met de school te bevorderen. Het traject is een samenwerkingsverband met het Huis van Het Nederlands en het Centrum voor Taal en Migratie. De rekrutering gebeurt doordacht en intensief. Er wordt voor de taallessen gemikt op tweemaal negen ouders, één avond in de week (met kinderopvang). De eerste avond valt op de dag dat voor de leerlingen huiswerkbegeleiding start. De taallessen spelen daar op in.

Drempelverlagende Netwerking Initiatieven op Schoolniveau

Heilig-Hartcollege, Landsroemlaan 126, 1083 Ganshoren

Contactpersoon: Marina De Pauw, Tel.: +32-2-426 86 45

De school telt 267 leerlingen, waarvan 179 niet het Nederlands als thuistaal hanteren. Het hele beleid is opgebouwd rond het uitgesproken multiculturele karakter van de school. Participatie is de rode draad, zowel voor de leerlingen als voor de ouders. Om de allochtone ouders dichterbij de school te betrekken, werden eerst de oudercontacten na de examens bijna verplicht gemaakt, met succes (ook naar de tevredenheid van de ouders zelf). Indien nodig zijn daarbij tolken aanwezig. De ouders worden aangemoedigd een cursus Nederlands te volgen in dag- of avondonderwijs. Het jaarlijkse schoolfeest (het 'lente-feest') is een multicultureel feest met grote betrokkenheid van alle ouders. De uitnodiging gebeurt in vijf talen. Bij problemen volgt de school een gepersonaliseerde aanpak met aandacht voor de thuissituatie en de sociale context. Ook externe experts wordt om advies gevraagd. De belangstelling van de allochtone ouders voor het oudercomité groeit.

De school denkt aan het organiseren van een praatcafé (overdag) om de zes à acht weken, afgewisseld met culturele uitstappen. Zij wil ook een meertalige nieuwsbrief lanceren i.s.m. een tolkendienst.

Mama's aan de slag

Vier Winden Basisschool, Merchtemsesteenweg 9,
1080 Sint-Jans-Molenbeek

Contactpersoon: Dirk Letens, Tel.: +32-2-411 73 14

In deze vooral uit Marokkaanse leerlingen bestaande school is er een persoonlijke band tussen de leerkrachten en de ouders. De school zet ook initiatieven voor de ouders op in samenwerking met het schoolopbouwwerk, het buurthuis, de parochie, ... Bij de aanvang van het schooljaar is er een kennismakingsvergadering waarbij ook op ludieke wijze het schoolreglement en de klaswerking worden toegelicht. Ouders draaien soms mee in de klas om hun kinderen aan het werk te zien. Er zijn koffie- en kookmomenten. Bij elke activiteit zijn de ouders uitgenodigd, ook om mee te werken. Eenmaal per jaar organiseren de ouders zelf een moederfeest. Het budget van deze prijs wordt ook door de ouders zelf besteed.

'Allochtone gezinnen en de school: partners en bondgenoten'

*Geselecteerde projecten – Franstalige oproep
20 december 2004*

PROVINCIE LUIK

Samen werken aan verandering

Ligue des Femmes Albanaises, rue Joseph Durbuy 4/11, 4500 Hoei

Contactpersoon: Hamide Canolli - Tel.: +32-472-66 63 71

In de 'praatgroepen' voor de moeders van leerlingen van de scholen uit Hoei heeft de Albanese vrouwenvereniging 'Main à Main' (Hand in Hand) vastgesteld welke moeilijkheden de Albanese gezinnen hebben in hun contacten met de school: het feit dat de formele informatiemomenten die de school organiseert niet in hun taal verlopen, de kloof tussen de opvoedkundige opvattingen van de school en het gezin (bijvoorbeeld met betrekking tot de zelfstandigheid van het kind), de uitsluiting door andere kinderen en stigmatisering door de leerkrachten. Om onbegrip te vermijden, de dialoog te bevorderen en andere werkvormen te promoten, stelt 'Main à Main' voor een bemiddelingsdienst op te zetten in de gemeenteschool Outre-Meuse (later uit te breiden naar andere scholen). Een neutrale bemiddelaarster zal een proces op gang brengen om banden te knopen of te herstellen en conflicten te vermijden of op te lossen, waarna werkgroepen mogelijke acties kunnen voorstellen.

Gezin/School: dialoog toegestaan

Eclat de rire, rue Xhovémont 172, 4000 Luik

Contactpersoon: Cécile Horris - Tel.: +32-4-224 09 34

Het buurtcentrum 'Eclat de rire' uit de wijk Saint-Walburge in Luik werkt al enkele jaren met gezinnen van buitenlandse origine. Het centrum heeft vastgesteld dat steeds meer kinderen en jongeren afhaken op school en dat de kloof tussen het onderwijs en gezin steeds groter wordt. Daarom heeft het centrum meegeholpen om mogelijkheden te creëren waarbij ouders en leerkrachten van de gemeentelijke basisschool in de wijk naar elkaar kunnen luisteren en met elkaar in dialoog kunnen treden. Met de steun van de Dienst voor Experimentele Pedagogie van de Universiteit van Luik wil dit project bereiken dat de ouders en de leerkrachten gezamenlijke communicatiekanalen opzetten waardoor het mogelijk is de ouders voor te bereiden op en te informeren en gerust te stellen in verband met de verwachtingen van de school. Dit gebeurt onder andere door middel van een vragenlijst, maandelijkse thematische vergaderingen (over de leermiddelen, de inhoud van de lessen, ...), activiteiten om de drempel van de school te verlagen (klasbezoeken, etentjes op school, leerkrachten uitnodigen op de kerstmarkt waaraan de moeders uit de wijk deelnemen, enz.), het uitwerken van hulpmiddelen (zoals een kalender met de activiteiten van de school en belangrijke culturele en religieuze data voor de gezinnen), enzovoort.

Het sociale weefsel creëren of herstellen door de bevordering van interculturele uitwisseling, contacten tussen verschillende generaties en solidariteit

Couleur Café, rue Cavens 49, 4960 Malmedy

Contactpersoon: Francine Jacquet - Tel.: +32-80-57 02 25

‘Couleur Café’, een onthaaltehuis in het hart van de volkswijken van Malmédy, wil sociale banden smeden of herstellen door de uitwisseling tussen verschillende culturen en generaties te bevorderen. Door gesprekken met moeders die graag eens uit hun huis zouden komen om andere vrouwen te ontmoeten, werd Couleur Café ertoe aangezet om een project te ontwikkelen dat zich richt op de ondersteuning die deze vrouwen hun kinderen willen bieden bij het schoolwerk. In hun contacten met de school worden deze moeders geconfronteerd met taal- en culturele barrières. Daarom werd een groepje van zes vrijwillige leerkrachten opgericht. Zij staan elke woensdagnamiddag in voor het onthaal van de kinderen vergezeld van een ouder en gaan ook bij de gezinnen thuis op bezoek. Deze ondersteuning vanuit de school maakt de kinderen en de ouders zelfstandiger, doordat zij op speelse wijze Frans leren, een bezoek brengen aan de bibliotheek, uitstapjes maken of begeleiding krijgen tijdens oudervergaderingen op school, enz.

Onthaal van ouders en aanpassingslessen in de onderwijstaal

Ecole de la Providence, rue de Dison 139, 4800 Verviers

Contactpersoon: Marie-José Beauve - Tel.: +32-87-39 43 10

Dit project is ontstaan vanuit de bekommernissen van twee partijen: de school ‘Ecole de la Providence’ uit Verviers, die de ouders van haar leerlingen gemakkelijker toegang wil bieden tot de school, en DEFIS Vesdre, een project van de gemeente Verviers, dat de maatschappelijke en professionele integratie van kwetsbare groepen wil bevorderen. Er wordt voorzien in twee mogelijkheden voor ontmoeting tussen gezin en school:

1. Onthaal van de ouders op vrijdagvoormiddag. Dit onthaal biedt de gelegenheid om mogelijke activiteiten te bespreken die de betrokkenheid van de ouders bij het schoolbezoek van hun kinderen en/of hun eigen maatschappelijke integratie (in een integratietraject) kunnen verhogen.
2. Aanpassingslessen in de taal waarin het onderwijs wordt gegeven, waarbij de leerkrachten, de leerlingen en hun ouders met de steun van DEFIS Vesdre de taal leren aan de hand van dagelijkse situaties uit het schoolleven of uit het leven daarbuiten.

Twee interculturele activiteiten die bijdragen tot de maatschappelijke opwaardering en de integratie van de ouders en die de leerkrachten de kans bieden om kennis te maken met het dagelijkse leven van hun leerlingen.

Cheratte in de wereld

Service d'aide en Milieu Ouvert « Reliance »,

rue de la Prihielle 6/4, 4600 Visé

Contactpersoon: Christophe Parthoens - Tel.: +32-4-974 18 00

De dienst voor hulpverlening aan jongeren in open milieu 'Reliance' leidt samen met andere partners een project dat de twee basisscholen van Cheratte-Bas (met haast uitsluitend leerlingen van buitenlandse origine die moslim zijn) wil openstellen voor de buitenwereld en voor de rijkdom van de interculturaliteit. Dit initiatief wil de activiteiten die in de school worden georganiseerd optimaliseren. Het sluit aan bij het project 'Cultes et cohésion sociale' (Religies en sociale cohesie) van de gemeente Visé en wil de doorstroming bevorderen van de acties van maatschappelijk werkers en leerkrachten in kringen van immigranten. Concreet zullen de leerlingen meewerken aan een theaterforum dat de verschillende religies bespreekbaar moet maken en hun kennis moet bevorderen (met de steun van IRFAM en het theater van de Universiteit Luik). Verder zullen de Turkse gezinnen worden aangemoedigd om aanwezig te zijn bij etentjes die de school organiseert en niet alleen bij de voorbereidingen daarvan, en worden er ook uitstapjes georganiseerd waardoor de gezinnen de streek kunnen leren kennen.

PROVINCIE WAALS-BRABANT

De schooltas van de ouders

Centre d'Action Laïque, rue Lambert Fortune 33, 1300 Wavre

Contactpersoon: Valérie Lemaigre - Tel.: +32-10-22 31 91

In samenwerking met de scholen van de fusiegemeente Tubize wil de regionale afdeling Waals-Brabant van het 'Centre d'Action Laïque' (Centrum voor Vrijzinnige Actie) een 'schooltas van de ouders' samenstellen, met onderwijshulpmiddelen waardoor de ouders zich sterker betrokken kunnen voelen bij het schoolbezoek en het welbevinden van hun kinderen. Het idee is ontstaan vanuit de huiswerkschool van de wijk Saint-Jean (georganiseerd door Plan J, een dienst voor hulpverlening aan jongeren in open milieu): daar werd vastgesteld dat behoeftige ouders vaak afhaken omdat zij de school niet voldoende kennen en terugschrikken voor geschreven communicatie, de moeilijkheid van de lessen en het gedrag van tieners. Dit instrument wordt samen met de gezinnen uitgewerkt, wat de betrokkenheid zal verhogen. De 'schooltas' is bedoeld voor dagelijks gebruik en de inhoud wordt uitgedrukt in pictogrammen en symbolen (een universele taal die de problemen van geschreven taal omzeilt). De tas zal op open-deurdagen door ouders en scholen worden uitgedeeld.

PROVINCIE HENEGOUWEN

De school leren (kennen)

Maison de Quartier de la Broucheterre,

Ville de Charleroi, Cellule Développement Social de quartiers,
chaussée de Nivelles 177, 6041 Gosselies

Contactpersoon: De heer Deckx - Tel.: +32-71-86 88 29

Het Buurtcentrum in de wijk 'la Broucheterre' (opgericht door de Dienst 'Sociale Ontwikkeling van de Wijken' van de stad Charleroi) heeft vooral de taak de strijd aan te binden met alle vormen van sociale uitsluiting. In deze context heeft het team van het Buurtcentrum vastgesteld dat kinderen uit immigrantengezinnen vaker afhaken en daarom heeft het een project opgezet dat zowel plaatsheeft binnen het centrum zelf als in twee partnerscholen: het Instituut Jean Jaurès en de 'Ecole du Roton'. Het project voorziet in de oprichting van een multidisciplinaire coördinatiegroep en baseert zijn werking op vier krachtlijnen: informatieverstrekking aan de ouders in hun eigen taal tijdens vergaderingen en wekelijkse individuele raadplegingen, remediëringslessen die tegelijk aan ouders en kinderen worden gegeven, een pedagogische theaterworkshop waar ouders en kinderen samen toneel kunnen spelen.

BRUSSEL-HOOFDSTAD

Ontmoetingen tussen immigrantenvrouwen, leerlingen en leerkrachten

L'Institut de la Vie, Franklin Rooseveltlaan 50 CP 196, 1050 Elsene

Contactpersoon: Sarah Deutsch - Tel.: +32-2-649 50 70

Het 'Institut de la Vie' heeft in 1996 een onthaalruimte voor ouders en kinderen opengesteld in de wijk Kuregem, waar bleek dat vrouwen uit migrantengezinnen zich zorgen maakten over het schoolbezoek van hun kinderen en het gebrek aan contact met de school. In 2003 is het 'Institut de la Vie' ingegaan op het aanbod van een leerkracht van een school voor positieve discriminatie, het 'Institut de la Providence', om bijeenkomsten te beleggen met de leerlingen van de school en de vrouwen van de onthaalruimte in verband met het thema van de 'schoolloopbaan'. Het huidige project wil deze samenwerking (waaraan ook Free Clinic deelneemt) verder uitdiepen, door op structurele en regelmatige basis participatieve workshops te organiseren, ervaringen uit te wisselen (via rollenspel, excursies,...). Het project biedt de migrantenvrouwen de mogelijkheid om kennis te maken met de schoolstructuur en de jongeren kunnen ook een aantal zaken leren, bijvoorbeeld met betrekking tot erkentelijkheid en luisteren naar anderen.

Ruimte voor gezinnen

Ligue des familles - Espace Relais Familles,

Cité Mellery du Foyer Laekenois

Mathieu Desmaréstraat 10, 1020 Laken

Contactpersoon: Myriam Hendrick - Tel.: +32-2-479 57 70

De ouders van migrantenkinderen die de taal niet kennen waarin hun kinderen op school onderwijs genieten, ondervinden moeilijkheden om contact te leggen met de school, vooral wanneer zij zelf niet naar school zijn geweest in hun eigen land. De 'Espace Relais Familles' in Laken is een project van de 'Ligue des Familles' (Gezinsbond) die naast studiehulp voor de kinderen ook een begeleiding voor de ouders aanbiedt. Dit project wil namelijk deze ouders helpen om de wereld van de school te leren kennen, de specifieke taal, de documenten en werken... en hen op die manier in staat stellen om een grotere rol te spelen als opvoeder. Wanneer de ouders begrijpen hoe de school werkt, wat daar gebeurt, wat de school van hun kind en van henzelf verwacht, zullen zij hun kind beter kunnen ondersteunen bij het naar school gaan, ook al kunnen zij niet noodzakelijk hulp bieden met betrekking tot de leerstof.

De school is ook onze zaak

Forest en Action - Maison des Femmes,

Brusselsesteenweg 43, 1190 Vorst

Contactpersoon: Fabienne Feytaerts - Tel.: +32-2-539 42 15

Het project 'L'école c'est aussi notre affaire' (De school is ook onze zaak) van het Vrouwenhuis van Vorst wil moeders in staat stellen het schoolbezoek van hun kinderen op te volgen. Veel migrantenvrouwen die in ons land aankomen zijn analfabeet en beschikken dus niet over de noodzakelijke hulpmiddelen om de wereld van de school te kunnen begrijpen. Om hun kinderen toch de nodige opvolging en ondersteuning te bieden, organiseert het Vrouwenhuis workshops die de

gelegenheid bieden tot uitwisseling van ervaringen over het schoolbezoek van de kinderen en ook tot gesprekken met de leerkrachten. Door de samenwerking met een huiswerkschool uit de buurt moet het mogelijk zijn vast te stellen welke problemen de kinderen kennen en regelingen te bedenken die een brug kunnen slaan tussen de moeders en de onderwijswereld. Ten slotte wil het project de ouders ook betrekken bij vergaderingen die de school organiseert. Het project zal worden afgesloten met de uitgave van een brochure die een overzicht biedt van de ideeën van de groep.

Op zoek naar mijn wortels: Levensverhalen

Institut Saint-Ursule,

Steenweg op Merchtem 11, 1080 Sint-Jans-Molenbeek

Contactpersoon: Didier Vanheuverzwijn - Tel.: +32-2-411 53 69

In het kader van het algemene jaarthema 'A la recherche de mes racines' (Op zoek naar mijn wortels) lanceert de Sint-Ursulaschool in Molenbeek, een school voor positieve discriminatie, het project 'Récits de vie' (levensverhalen). Als reactie op bedenkingen van leden van de Participatieraad van de school en van externe partners, wil het educatieve team via dit project elk kind de mogelijkheid bieden om te weten waar het vandaan komt, de ouders de kans geven om elkaar zaken te vertellen en bij alle onderwijspartners een gezamenlijke cultuur tot stand brengen die respect opbrengt voor de afkomst van mensen en de onderlinge verschillen. Concreet vraagt het project de medewerking van tien ouders uit verschillende landen die een verschillend verhaal te vertellen hebben. Via ontmoetingen waarbij zij allemaal het woord nemen en naar elkaar luisteren, zullen geleidelijk aan gemeenschappelijke punten uit deze verhalen worden gedistilleerd. Deze verhalen, voorbereid aan de hand van pedagogisch materiaal, worden vervolgens vertoond voor alle ouders en partners van de school.

Vertel mij je school

Centre d'Etudes et de Formation pour l'Education spécialisée - ULB,
Franklin Rooseveltlaan 50 CP 122, 1050 Elsene

Contactpersoon: Marco Di Duca - Tel.: +32-2-650 32 81

Het Studie- en Vormingscentrum voor Buitengewoon Onderwijs (Cefes) van de ULB heeft de taak op doeltreffende wijze het verband te leggen tussen het universitair onderwijs, het wetenschappelijk onderzoek, de acties van maatschappelijk werkers, het beleid en situaties zoals gebruikers die beleven (vooral mensen met een handicap). Tijdens vormingssessies over de multiculturele aanpak heeft Cefes-ULB vastgesteld dat er verschillen in opvattingen bestaan bij leerkrachten en immigrantengezinnen, waarvan de kinderen een aanzienlijk percentage uitmaken van de leerlingen in het buitengewoon onderwijs. Vandaar het idee om ouders, leerkrachten en leerlingen van een school (in dit geval de Ulenspiegel-school in Sint-Gillis) bijeen te brengen voor de samenstelling van een boek dat verhalen zou brengen van leerlingen in de vroegere scholen van de leerkrachten, in de scholen van de ouders die in het buitenland school hebben gelopen en in deze school vandaag. Dankzij animatietechnieken voor groepswork bij het totstandkomen van dit boek moeten alle deelnemers zich bewust kunnen worden van de verschillen tussen de behandelde voorbeelden.

Op de school der culturen

Ligue de l'Enseignement et de l'Education permanente,
De Lenglentierstraat 1A, 1000 Brussel

Contactpersoon: Marie Hermans - Tel.: +32-2-512 97 81

De vrouwen die deelnemen aan een alfabetiseringscursus die wordt gegeven door een medewerkster van 'La Ligue de l'Enseignement et de l'Education Permanente' (LEEP - Liga voor Permanent Onderwijs en Permanente Vorming) in school nr. 4 in Sint-Gillis, hebben in 2003 een feest der culturen georganiseerd. Dat initiatief zal dit jaar worden overgedaan, op een ruimere schaal en met een grotere betrokkenheid van de leerkrachten. Meestal is het de school die de feesten organiseert, maar hier wilden de ouders van de kinderen van deze school, die vooral arbeiders- en migrantenkinderen onder haar leerlingen telt, een feest aanbieden aan de school om de leerkrachten te tonen wat zij allemaal weten en kunnen (vooral dan bij de multiculturele maaltijd). Zij wilden ook de gelegenheid bieden om elkaar te leren kennen in een gezellige sfeer. Naast de LEEP, de school en de 'mission locale' van Sint-Gillis (plaatselijke vzw) worden ook de bewoners van het Bethlehemplein uitgenodigd om mee te doen. Dit feest vormt de afsluiting van de activiteiten op het vlak van permanente vorming en ontmoeting tussen leerkrachten en ouders (meer bepaald in het kader van een onthaalruimte op school).

Integratie – Vrouwen binnen de school

CTL La Barricade, Haachtsesteenweg 66, 1210 Sint-Joost-ten-Node

Contactpersoon: Françoise Boxus - Tel.: +32-2-219 69 96

Het centrum CTL La Barricade, dat activiteiten van permanente vorming ontplooit op het vlak van alfabetisering, integratie van vrouwen en hulp bij het slagen op school, heeft het plan om een proefproject te lanceren, dat via de moeders probeert de gezinnen te sensibiliseren voor de school om zo de slaagkansen van de kinderen te verhogen. CTL La Barricade werkt daartoe samen met het team voor Multidisciplinaire Ondersteuning aan Scholen van de gemeente Sint-Joost, dat preventieve acties opzet met het oog op het bevorderen van de slaagkansen op school en de ontplooiing van de kinderen. Het is de bedoeling een netwerk voor communicatie en contacten op te zetten tussen de moeders en de mensen van de school, via de organisatie van workshops die één namiddag per week plaatshebben binnen de school. De moeders worden ertoe aangezet educatieve en culturele activiteiten voor te stellen in verband met het project van de school en de leerkrachten.

Ouders als partners

Partenariat inter-écoles inter-réseaux 'Discriminations positives'

van Sint-Gillis, Retoricastraat 19, 1060 Sint-Gillis

Contactpersoon: Valérie Decruyenaere - Tel.: +32-2-538 81 75

'Parents partenaires' (ouders partners) is een project van het samenwerkingsverband tussen scholen 'Discriminations positives' (positieve discriminatie) van Sint-Gillis, dat bestaat uit 13 scholen, vertegenwoordigers van PMS-centra van de drie netten en partners uit het verenigingsleven. Als antwoord op de telkens weerkerende vraag van behoeftige en ongeruste ouders, 'Wat kunnen we doen om onze kinderen op school te helpen slagen?', heeft het gemeentelijk PMS-centrum voorgesteld om de ouders te wijzen op het gebruik van het spel als leerinstrument. Het 'Partenariat D+' streeft er van zijn kant, via het multidisciplinaire project 2004-2005, naar om 'de ouders te erkennen als educatieve partners en hen te betrekken bij het onderwijs van hun kind'. Het project 'Parents partenaires' is ontstaan uit het samengaan van de beide vermelde initiatieven. Concreet is het zo dat de kinderen hun ouders uitnodigen om naar hun klas te komen en er met hen spelletjes te spelen waarbij ze moeten samenwerken, of taalspelletjes of spelletjes waarbij de omgeving aan bod komt... Er wordt ook een verklarend boekje samengesteld en er komen verzamelkoffers met de beste spelen.

Gezinsschool: onthaal en begeleiding van moeders en hun kleine kinderen

Partenariat D+ van Schaarbeek en Sint-Joost,

Poststraat 156, 1030 Schaarbeek

Contactpersoon: Naïma Bouih - Tel.: +32-2-217 11 14

Het netoverschrijdende samenwerkingsverband 'Discriminations positives' (positieve discriminatie) uit Schaarbeek en Sint-Joost bestaat uit 11 scholen, 14 verenigingen en 5 PMS-centra verspreid over de twee gemeenten. Met het oog op de aanpassingsproblemen van kinderen, ouders maar ook leerkrachten bij aankomst van jonge immigrantenkinderen op school, heeft dit project de bedoeling een vertrouwensband te creëren tussen de verschillende betrokken partijen. In 4 basisscholen wordt elke dag in onthaal voorzien voor moeders met jonge kinderen (van 0 tot 3 jaar). De kennismaking van het kind en zijn moeder met de wereld van de school gebeurt op speelse wijze aan de hand van spelletjes en boeken. Op die manier raken kind en moeder niet alleen vertrouwd met de school, maar is het ook mogelijk de educatieve vaardigheden van de moeder te benutten en te versterken. Het onthaal biedt de deelnemers ook de gelegenheid tot uitwisseling met andere mama's, met de beroepskrachten uit het onderwijs en met andere kleine kinderen.

Atelier voor het Leven en Culturele Uitwisseling

Atelier pour la Vie et l'Echange des Cultures,

Groenejagersveld 71 A, 1000 Brussel

Contactpersoon: Valéria Cruysmans - Tel.: +32-2-374 61 59

Vorig jaar liep in vier scholen in Sint-Joost een buitenschools proefproject: het had de bedoeling te komen tot educatie via de uitwisseling van kennis door individuele ervaringen in te schakelen in een gezamenlijk project. Met behulp van een gestructureerd pedagogisch model (zes interactieve animatiesessies per klas en drie sessies met de ouders), wil 'L'Atelier pour la Vie et l'Echange des Cultures' (AVEC) verschillende doelstellingen bereiken, zoals de kinderen die heen en weer geslingerd worden tussen de sfeer op school, in het gezin, in de media, enz. geleidelijk aan opnieuw een richting geven en een betere relatie bevorderen tussen de school en de gezinnen op een neutrale plaats, met name de gemeentelijke bibliotheek (waar zich ook alle nodige materiaal voor het initiatief bevindt: computers, printers, videocamera, documentatie, ...). Het proefproject wordt dus voortgezet voor alle leerlingen van de vijfde en de zesde klas van de basisschool voor wie positieve discriminatie nodig is (en vooral voor de kinderen van nieuw aangekomen immigranten).

SAMENVATTING - SYNTHESE

Dit rapport is het resultaat enerzijds van de steun van de Stichting aan projecten die scholen en allochtone ouders dichterbij elkaar willen brengen, en anderzijds van een studiedag over dit thema waaraan werd deelgenomen door tal van actoren op het terrein, zowel Nederlandstalige als Franstalige.

Het eerste deel geeft een beknopt overzicht van de veranderingen waarvoor de school zich vandaag de dag geplaagd ziet. De maatschappelijke diversiteit neemt razendsnel toe en scholen kunnen niet langer een eiland zijn en zich uitsluitend met de kennisverwerving door hun leerlingen bezig houden. De buitenwereld en de schoolbevolking zijn grondig veranderd, en dat laat de scholen geen andere keuze dan met de diversiteit te leren omgaan. Dit veronderstelt ingrijpende veranderingen in hun werking.

In het tweede deel van het rapport worden de grootste uitdagingen voorgesteld waarvoor het leren omgaan met die culturele verscheidenheid de scholen plaatst. De stereotypen, vooroordelen en misverstanden in de communicatie worden blootgelegd en er worden concrete voorstellen gedaan om de dialoog tussen lesgevers en allochtone ouders te vergemakkelijken.

Het derde deel van het document vestigt de aandacht op de rol van aspecten die misschien onbelangrijk lijken, zoals informele contacten, en het stelt diverse hulpmiddelen voor om de communicatie tussen school en ouders te bevorderen. Het reikt eveneens denksporen aan om de betrokkenheid van de ouders te vergroten en bij te sturen, en de plaats ervan binnen het leven op school af te bakenen.

Tot slot worden aanbevelingen gedaan aan de scholen, de betrokken verenigingen en de politici die voor onderwijs bevoegd zijn. Deze aanbevelingen zijn in grote mate de neerslag van de interventies en de discussies die op de studiedag plaatsvonden. Ze zijn gebaseerd op de talrijke experimenten uitgevoerd in het kader van projecten rond scholen en verenigingen.

Ce rapport fait suite d'une part au soutien par la Fondation de projets visant à rapprocher écoles et parents issus de l'immigration et de l'autre à une journée d'étude sur ce thème à laquelle de nombreux acteurs de terrain, tant francophones que néerlandophones ont participé.

Dans la première partie, les changements auxquels l'école est confrontée aujourd'hui sont brièvement présentés. Notre société se diversifie rapidement et il n'est plus question pour les écoles de se suffire à elles-mêmes et de se préoccuper uniquement de l'acquisition des savoirs par les élèves. Le monde extérieur et la population scolaire ont changé, ne laissant pas d'autre choix aux écoles que de s'intéresser à la gestion de la diversité, même si cela implique d'importants changements dans leur fonctionnement.

Dans la seconde partie du rapport, les défis principaux que représente la gestion de la diversité culturelle pour les écoles sont présentés. Les stéréotypes, préjugés et autres malentendus de la communication sont décodés et des propositions concrètes sont faites afin de faciliter le dialogue entre enseignants et parents d'origine étrangère.

La troisième partie du document attire l'attention sur l'importance de choses qui peuvent paraître anodines, tels les contacts informels et présente divers outils pour une bonne communication école-parents. Elle propose également des pistes de réflexion pour élargir l'implication des parents, la préciser et définir sa place au sein de la vie de l'école.

Enfin, des recommandations sont adressées aux écoles, aux associations concernées et aux responsables politiques qui ont l'enseignement dans leurs compétences. Ces recommandations proviennent largement des interventions et des discussions qui ont eu lieu lors de la journée d'étude. Elles se basent sur les nombreuses expériences réalisées dans le cadre de projets d'écoles et d'associations.

Koning Boudewijnstichting - De levensomstandigheden van de bevolking helpen verbeteren - www.kbs-frb.be

De Koning Boudewijnstichting is een stichting van openbaar nut die werd opgericht in 1976, toen Koning Boudewijn 25 jaar koning was. De Stichting is onafhankelijk en pluralistisch. We zetten ons in om de levensomstandigheden van de bevolking te verbeteren. De Stichting spendeert jaarlijks zo'n 38 miljoen euro. Met dat geld kunnen we heel wat verwezenlijken in dienst van de samenleving. Maar we kunnen niet alles doen. Daarom leggen we accenten en passen we onze centrale werkthema's aan de steeds veranderende noden van de samenleving aan. Onze kernprogramma's de komende jaren zijn: Sociale Rechtvaardigheid, Burgersamenleving, Governance, en Fondsen & Eigentijdse Filantropie. Het programma 'Sociale Rechtvaardigheid' steunt projecten die kwetsbare of gediscrimineerde mensen meer autonomie geven. Met het programma 'Burgersamenleving' stimuleren we het engagement van burgers en willen we het verenigingsleven versterken. Het programma 'Governance' betreft burgers nauwer bij beslissingen over de manier waarop goederen en diensten worden geproduceerd en geconsumeerd, en bij de evoluties in de medische wetenschappen. Met het programma 'Fondsen & Eigentijdse Filantropie' wil de Stichting moderne vormen van vrijgevigheid aanmoedigen. Naast de vier kernprogramma's heeft de Koning Boudewijnstichting ook een aantal 'Structurele en Specifieke initiatieven'. Zo werkt ze mee aan een project voor de herinrichting van de Europese wijk in Brussel, ondersteunt ze Child Focus en ging ze een strategisch partnerschap aan met het European Policy Centre.

Tot slot nog dit: al onze programma's en projecten hechten bijzonder veel waarde aan culturele verscheidenheid en aan een evenwichtige man-vrouwbenadering. Om onze doelstelling te verwezenlijken, combineren we verschillende werkmethoden: we steunen projecten van derden, we organiseren studiedagen en rondetafels met experts en burgers, we zetten denkgroepen op rond actuele en toekomstige thema's, we brengen mensen met heel verschillende visies rond de tafel, we bundelen de vergaarde informatie in (gratis) publicaties en rapporten, ...

Als Europese stichting in België is de Koning Boudewijnstichting actief op lokaal, regionaal, federaal, Europees en internationaal vlak. Vanzelfsprekend benutten we het feit dat we gehuisvest zijn in Brussel, de hoofdstad van Europa, van België en van de twee grote Gemeenschappen van ons land.

Meer info over onze projecten en publicaties vindt u op www.kbs-frb.be

Vragen kan u mailen naar info@kbs-frb.be of u kan bellen naar +32-70-233 728

Koning Boudewijnstichting, Brederodestraat 21, B-1000 Brussel, Tel.: +32-2-511 18 40 - Fax +32-2-511 52 21

Giften op onze rekening 000-0000004-04 zijn fiscaal aftrekbaar vanaf € 30

